CEMİL KAVUKÇU

AYNADAKİ ZAMAN

ÖYKÜ

CAN

2. BASK

CEMİL KAVUKÇU

AYNADAKİ ZAMAN

© 2012, Can Sanat Yayınları Ltd. Şti.
Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: 2012
2. basım: Aralık 2012
Bu kitabın 2. baskısı 1 000 adet yapılmıştır.

Kapak tasarımı: Ayşe Çelem Design
Kapak resmi: © iStockphoto / Alexander Hafemann

Kapak baskı: Azra Matbaası
İç baskı ve cilt: Ekosan Matbaası

ISBN 978-975-07-1518-1

CAN SANAT YAYINLARI
YAPIM, DAĞITIM, TİCARET VE SANAYİ LTD. ŞTİ.
Hayriye Caddesi No: 2, 34430 Galatasaray, İstanbul
Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33
www.canyayinlari.com
yayinevi@canyayinlari.com

CEMİL KAVUKÇU

AYNADAKİ ZAMAN

ÖYKÜ

Cemil Kavukçu'nun Can Yayınları'ndaki diğer kitapları:

Uzak Noktalara Doğru, 1995
Yalnız Uyuyanlar İçin, 1996
Bilinen Bir Sokakta Kaybolmak, 1997
Temmuz Suçlu, 1998
Dönüş, 1998
Dört Duvar Beş Pencere, 1999
Pazar Güneşi, 2000
Gemiler de Ağlarmış, 2001
Başkasının Rüyaları, 2003
Suda Bulanık Oyunlar, 2004
Gamba, 2005
Mimoza'da Elli Gram, 2007
Angelacoma'nın Duvarları, 2008
Tasmalı Güvercin, 2009
Düşkaçıran, 2011

CEMİL KAVUKÇU, 1951 yılında İnegöl'de doğdu. İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi Jeofizik Mühendisliği Bölümü'nü bitirdi (1976). Öyküleri, 1980 yılından bu yana çeşitli dergilerde yayımlandı. *Patika* adlı yapıtıyla 1987 yılında Yaşar Nabi Nayır Öykü Ödülü'nü ve 1996 yılında *Uzak Noktalara Doğru* adlı öykü kitabıyla Sait Faik Hikâye Armağanı'nı, 2009 yılında *Angelacoma'nın Duvarları* adlı anlatısıyla Sedat Simavi Edebiyat Ödülü'nü kazandı.

Bence hayatın alışılmış, olağan akışı dışındaki her şey anlatılmaya değer.

SIR ARTHUR CONAN DOYLE

Kocaman bir kuş kondu pencereme. Gagasında taşıdığı kendisinden de büyük silgiyi pervaza bıraktı. "Her şeyi sil," dedi, "sonra ben yine geleceğim."

İçindekiler

Martılar 15
Yolcu 23
Mindos Kayalıkları 35
Tükeniş Şenliği 41
Zaman Aynası 49
İncir Ağacı ve Şimşirler 57
Büyük Silgi 65
Kocaman Şapkalı Küçük Adam 71
Kurtuluş Günü 81
Nağna 85

MARTILAR

Fatih içeri girdiğinde Samet telefonda yüksek sesle, bozuk bir aksanla İngilizce konuşuyordu. Gözlüğünün üstünden bakıp gülümseyerek başını salladı. Kalkmak için yeltenince, Fatih elini ileri doğru uzatarak rahat olmasını işaret etti. Masanın karşısındaki koltuklardan birine oturdu. Cam sehpanın üzerinde broşürler, mesleki dergiler vardı. Bacak bacak üstüne atıp arkadaşına baktı. Konuşurken bir yandan da ensesini ovuşturuyordu Samet. Sıkıntılı görünüyordu Konuştukları konuyla ilgili olmalıydı sıkıntısı. Son karşılaşmalarından bu yana daha da kilo almıştı. Masasının üstü dosyalar, kâğıtlar, kalemlerle darmadağınıktı. Oda pahalı ama zevksiz döşenmişti. Onca önlem almasına, üzerindeki ağır parfüm kokusuna karşın akşamdan kalma olduğu her halinden hissediliyordu.

Görüşmesi bitince ayağa kalktı. Dosyalardan bir-ikisi yere saçıldı. Her zamanki sakar Samet'ti işte. Düşenlere bakmadan ama olup bitenin farkındaymış da umursamıyormuş gibi kollarını iki yana açarak, "Ooo, kim gelmiş," dedi coşkuyla. Yüzüne çocuksu bir gülümseme yayıldı. Az önce telefonda konuştuğu konu her neyse unutmuş, bir anda patron kimliğinden çıkıvermişti. "Biz seni öldü sanıyorduk," deyip omuzlarını sarsa sarsa güldü. İşte şimdi eski Samet olmuştu.

Kucaklaştılar.

Mayalanmış alkol kokusunu daha güçlü hissetti Fatih.

"Ne o lan, yanına randevusuz girilmiyor mu?" dedi gülerek.

"Sekreter terbiyesizlik mi yaptı?"

"Hayır! Kızın işi bu oğlum, talimatlarını uyguluyor."

Hiçbir şey umurunda değilmiş gibi koluyla havada bir yay çizdi.

"Ne talimatı ya! Askeriye mi lan burası? Şu her şeye muhalif ceketini bir türlü çıkaramadın sırtından. İş dünyasında dengeleri kuramazsan hemen tepene çıkarlar."

Samet, Fatih'in karşısındaki koltuğa oturdu.

"Bir gittin, pir gittin," dedi, "üç yıl oldu değil mi?"

"Daha fazla."

"Hadi ya! Zaman nasıl da hızlandı. İhtiyarlıyoruz oğlum! Bakıyorum sende göbek möbek yok, hâlâ delikanlı gibisin. Nedir lan bunun sırrı?"

Fatih başını eğip gülümsedi. Hiçbir şeyin sırrı yoktu ki...

"Ve sen onca zaman sevgili İstanbulu'na adım atmadın."

"Öyle oldu."

"Bir dakika," deyip kalktı. Yüzü birden değişti. Telefonu tuşlarken daha da ciddileşmişti. "Aysel'i gönderir misin!" derken ses tonu da yapaylaşmıştı.

"İşleri büyütmüşsün," dedi Fatih.

Samet telefonu yerine koydu. Bakışlarını ofisinde dolaştırıp kollarını iki yana açtı.

"Yuvarlanıp gidiyoruz işte."

O sırada kapı belli belirsiz tıklatıldı.

"Geel!" dedi sertçe. Bunun da bir gösteri olduğunu düşündü Fatih. Bilerek yapmıyorsa bile, öyleydi işte.

Ürkek, genç bir kız başı uzandı içeri.

"Buyurun efendim."

"Ha..."

Fatih'e döndü.

"Ne içersin?"

"Kolayda ne varsa."

"Kolayı zoru mu var oğlum, ne istiyorsan söyle."

"Sade bir Türk kahvesi alayım o zaman."

"Siz efendim?"

"Bana da aynısından olsun."

Kız sessizce kapıyı çekti.

"N'aptın lan bunca zaman? Emekliliğe katlanamaz, bunalır, diyorduk senin için. Sonra çekip gittin, ne aramak ne sormak... Yatıştın mı bari?"

Fatih güldü. "Hiç değişmemişsin," dedi.

"Sende bazı kalıcı hasarlar görüyorum moruk, alın iyice açılmış."

Her zamanki gibi omuzlarını sarsa sarsa güldü Samet. Bunun içten mi, yapay mı olduğunu anlayamadı Fatih.

"Sen kendine bak," dedi.

"Ben kendime bakıyorum, belli olmuyor mu? Ama sen pek bakmamışsın. Anlat bakalım."

"Neyi anlatayım?"

"Nereye kayboldun oğlum?"

"Pederden kalan yazlıktaydım. Kafamı dinledim."

"Bırak bu romantik entel ayaklarını. Dört yıl kafa mı dinlenirmiş, sen resmen kaçtın."

Bir an ne diyeceğini bilemedi Fatih.

"Ceyda ile ilgiliydi, değil mi?"

"Boş ver."

"Peki, boş verdim. Kaçtın da ne oldu?"

"Bana çok iyi geldi, buna ihtiyacım varmış."

"Böyle bir kaçışa hepimizin ihtiyacı var. Döndüğüne göre yatışmış olmalısın."

"Dönmedim moruk, birkaç günlüğüne geldim."

"Nasıl yani?" dedi Samet.

"Öyle işte."

"Demek seni kaybetmişiz. Hayırlı işler Robinson kardeşim. Eee, İstanbul'u nasıl buldun? Gittiğinden beri biraz daha mı batmış, yoksa bıraktığın yerde mi otluyor?"

"Hem de çok batmış. Sana gelmek için Kadıköy'den vapura bindim. İşte o zaman İstanbul'u ne kadar özlediğimi anladım. Özellikle de martıları."

"Martılar," dedi Samet, koltuğunda geriye doğru yaslandı. Çok içtiğinde, olura olmaza kızıp kavga edeceği zamankine benzer bir gülüş belirdi yüzünde. "Şairlere, yazarlara, bestekârlara, senin gibi duygusallara ilham veren o kuşlar hiç de masum değil. Denizlerde balık mı kaldı? Ne bulsa yiyor canavarlar. Onlara kefen giymiş çöplük kargaları diyorum."

Kapı yeniden tıklatıldı. Samet'in bir şey demesine gerek kalmadan o çekingen genç kız elinde bir tepsiyle içeri girmişti bile. Sözünün kesilmesine oldum olası sinirlenen Samet bu kez titremeye başlamıştı. Kahveleri dökmemeye özen göstererek başı önünde minik adımlarla yürüyordu genç kız.

"Simitle martı beslemek iyice yaygınlaşmış," dedi Fatih. Kızın hak etmediği bir biçimde azarlanmasından çekindiği için konuyu değiştirmişti. "Daha önce dikkat etmemiştim, hareket halindeki gemiden simit parçasını denize doğru fırlatıyorsun, geminin yönünde belli bir ivmeyle düşen simidi uçan martılar havada kapıyor. Navigasyona bakar mısın? Dönüşte ben de simit alıp bu gösterinin tadını çıkaracağım."

Genç kız ortamın gerginliğinin farkına varmış gibiydi. Fincanları usulca sehpaya bıraktı.

Samet'in yüzü asıktı.

"Bu kadar inziva hiçbir işe yaramamış," dedi, "sen hâlâ çocuksun."

"Nasıl yani?"

"Öyle yani, sen gerçeği hep ters yanından görmeye çalışıyorsun."

Genç kıza teşekkür etti Fatih. O da anlaşılmaz bir şeyler mırıldandı. Aynı sessizlikle çıktı odadan.

"Yanında çalışanları bu kadar sindirmek için ne yapıyorsun?"

"Ne sindirmesi lan, bu kız doğuştan ürkek. Sesini biraz yükseltsen ağlayacak gibi duruyor. Konuyu değiştirme! Demek martılar bu kadar etkiledi seni?"

"Denizin bet sesli romantik kuşları onlar."

"Vaay!" dedi Samet. Parmaklarını birbirine geçirip ellerini ensesinde kenetledi. "Harbiden yaşlanmışsın sen, eskiden böyle laflar etmezdin. Ne martısı oğlum, neresi romantik onların? Sen şarkılarla kafayı mı bozdun?"

"Sen şimdi sigara da içirmezsin."

"İçirmem tabii. Al kahveni şu küçük balkona çıkalım. Hem sana bir şey göstermek istiyorum."

Balkona çıktılar.

"Sen içmiyorsun tabii."

"Beş sene oldu. Sigarayı bıraktıktan sonra yiyip içtiğimin tadına vardım. Acıyorum size, hâlâ onun esirisiniz."

Fatih gülümseyerek sigarasını yaktı.

"Yediğinin tadına vardığın belli oluyor."

"Şu karşıki apartmanın terasından aşağı doğru inen boru var ya," dedi Samet işaretparmağını sallayarak, "ne derler ona?"

"Boru işte, ne bileyim. Terastaki yağmur sularını aşağı akıtmak için."

"Tam bizim katın hizasındaki boruya dikkatli bak."

"Evet, ne olmuş?"

"Borudan daha koyu renkli, aşağı doğru sızmış bir lekenin izi var, gördün mü?"

"Evet."

"Sence nedir o?"

"Kir-pas, ne bileyim lan, birbirine geçmeli borular bunlar. Oradan sızdırmış demek ki."

"O iz, bir insanın kanı."

Birden irkildi Fatih.

"Nasıl yani?"

"Anlatayım. Bir gün sokaktan geçenler bu borudan kan damladığını görüyorlar. Yerde de birikmiş kan var. Şaka yapmıyorum oğlum, gördükleri harbiden kan. Polisi arıyorlar. Cinayet masası ekipleri terasa çıktıklarında şezlongda yaşlı bir adamın cesedini buluyorlar. Yüzü, boynu, göğsü delik deşik, gözleri ise yok."

"Gözleri mi yok?"

"Evet, yok! Oyulup alınmış."

"Vahşet," dedi Fatih borudaki izlere bakarak. "Sapık katil bulundu mu?"

"Hem bulundu, hem bulunamadı."

"Katil elini kolunu sallayarak aramızda mı dolaşıyor?"

"Hem dolaşıyor, hem dolaşmıyor."

"Bulmaca gibi konuşma lan."

"Öyle ama, aslında adam o hale getirilmeden önce kalp krizinden ölmüş."

"Ölüsünden ne istemişler?"

"Onu martılara soracaksın, denizin bet sesli romantik kuşlarına."

"İnanılır gibi değil."

"Neden değil, denizde boğulanların önce gözlerini oyar bu navigasyon harikası canavarlar."

Fatih sigarasını pencerenin pervazına konulmuş küllükte söndürdü.

"Hadi içeri geçelim," dedi.

"Kahveni bitirmedin."

"Keyfim kaçtı, içmeyeceğim."

Samet yarattığı ortamdan keyiflenmiş gibi görünüyordu. Koltuğa oturunca bacak bacak üstüne attı.

"Eee," dedi, "dönüşte martılara simit alacak mısın?"

"Alacağım tabii."

"Bu anlattıklarımdan sonra mı!"

Kapı yeniden tıklatıldı.

Bu kez öfkeyle, "Geel!" diye bağırdı Samet.

Ürkek kızın başı kapı aralığında belirdi. İçeri girip girmeme konusunda kararsızdı.

"Boşları alabilir miyim efendim?"

Onun neden bu kadar gerildiğini anlayamamıştı Fatih. Kız sehpanın üzerindeki kahve fincanlarını alırken Fatih paketinden bir sigara çıkarıp yaktı.

Odanın içini birden martıların kanat çırpışları ve bet sesleri doldurdu.

YOLCU

Her şey yolundaydı. Öyle görünüyordu. Ya da öyle olmalıydı. Çünkü her an bir aksilik çıkabilirdi. Kaptanların en büyük karabasanı yükleme limanlarıydı. Önce limanın açığında, demirde sıra beklenir, sonra limana yanaşılır ve yüklemede de zaman kaybedilirdi. Bu süre, yüzen bir kafeste tutsak gemicilerin azmaları ve kontrolden çıkmaları için yeter de artardı bile. Hiç yoktan iki gün kaybetmişlerdi. Tam palamarları çözüyorlardı ki, üçüncü çarkçının bir türlü durmayan ishali bu gecikmenin tuzu biberi olmuştu. Kemal bu tür aksiliklere çok sinirlenirdi. Bu nasıl bir doymazlıktı. Tut şu gırtlağını lan, tut işte! Sen bir zabitsin, örnek olacaksın! Yok. Bunlar sonradan görme; ne bulsa yer, içer, önüne gelenle yatar, sonra da anasınınkini bulurlar. Karaya ayak basınca bedenlerinde biriken statik elektriği topraklamaları gerektiğini kaç kez anlatılmıştır. Onlar da cin gibi bakarak, "Biz bunu zaten biliyorduk," diyen şeytani bir masumiyetle başlarını önlerine eğmişlerdir. "Bedenlerinizde biriken statik elektrik sizi tetikler," denmiştir. Onlar da, "Tetikler," demişlerdir. Bütün kavgalar da bu yüzden çıkar, denmiştir. Onlar da başlarını önlerine eğmişlerdir. Gemiye yeni gelen çaylaklara ilk şu söylenir: "Kıçına deniz suyu değen bir daha karada huzur bulamaz." İkincisi ise,

"Karaya çıktığınızda yalınayak yürüyün ya da koşun ki vücudunuzdaki statik elektrik topraklansın." Ciddi ciddi dinlerler, ama dinlemezler. Sen istediğin kadar anlat, karşındakiler yüz değil duvardır. Onca elektrik yüküyle gidip bir de sünger gibi içerler. Ondan sonrası kıyamettir zaten.

Hamit üçüncü çarkçı, makine mühendisi. Yeni gelenleri karşısına alıp bunları söyleyen adamlardan biri. Al birini vur öbürüne. Yemeyi içmeyi, eğlenmeyi, yatıp kalkmayı bilmeyen hıyar bir kuşak işte. Gemi adamısınız lan, denize açılıyorsunuz. Bunun şakası olmaz. Denize kafa tutulmaz. Biraz izan. Yok! Sonunda çoluk çocukla çalışmaya mecbur kalmıştı ya, buna dayanamıyordu işte. Otoriteyle sağlanan düzenden değil, dostluk ve sevgiyle oluşturulan ama otoriteyi de zedelemeyen bir ilişkiden yanaydı Kemal Kaptan. Neyse, sonunda o uğursuz limandan ayrılmışlardı. Kulaklar telsiz zabiti Ruhi Amca'da. O da yarım yamalak bir gemici. Bütün seçilmişler toplanmış bu gemiye. Bir deli gemi sanki. Söyle moruk. Söylüyor. Barometre sakin. İyi. Onda iniş çıkış yoksa deniz de sakin demektir. Bu da bir haber değildir. Bizim duymaktan korktuğumuz ama gizli gizli de duymak istediğimiz felaket haberleridir. Barometre düşüyorsa heyecanlanırız. Düz giden hayatımız birden testere dişlerine döner. Sonra Ruhi Amca? Deniz üç-beş şiddetinde Efendi Kaptan. Açıkta kırılan dalgalar koyun sırtı. Bu da iyi. Deniz beşiğindeyiz, uyku için bire bir. Oradayız ama hangi beşikte olduğumuzu biliyor muyuz? Derinleri düşünmek korkutuyor bizi. En iyisi düşünmeyelim. Git yat Ruhi Amca. Deniz sallasın, sen uyu. Rüyanda sana hayran, peşinden koşan genç kızlar gör. Aslında ver emekli dilekçeni, çek git. Nereye? Nereye olursa. Bozkıra, yaylaya, ovaya, dağa, denizin olmadığı bir yere. Deniz fena, çok fena. Genç görünmek için saçlarını boyuyorsan da

yaşlısın Ruhi Amca. Keşke bütün sorunlar saçımızın rengiyle çözülseydi. Yoruldun artık. Bu mavi yorgan bizi kör etti, hayatı ıskaladık. Zaten kördün Ruhi Amca. Zabitan bir yana, mürettebatın da seninle alay ettiğinin farkında değil misin? Farkındasın. Hatta hoşuna bile gidiyor. Tepki. Uzakta olmanın verdiği yalancı rahatlık.

Sonunda yola çıkılmıştı işte.

Bu bir rahatlama mıydı? Değildi. Denizde yol demek, belalara yelken açmak demekti. Her şey şimdi başlıyordu.

Kamarasının kapısı hafifçe tıklatıldığında Kemal Kaptan yatağına uzanmış polisiye bir roman okuyordu. Parmağını okuduğu sayfanın arasına koyup gözlüğünü burnunun ucuna düşürerek, "Gel," dedi. Aralanan kapıdan geminin reisi Haydar'ın başı içeriye doğru uzandı.

İşte bu hayra alamet değildi.

"Ne var Haydar?"

"Bir sorun var Efendi Kaptan," dedi suçlu bir çocuk gibi.

Vardı tabii, olmasa Haydar bu saatte gelip kapısını çalar mıydı.

"Yine ne oldu?"

"Baş ambarda kaçak bir yolcu bulduk."

"Kaçak bir yolcu mu?" diye haykırarak yattığı yerden doğruldu Kaptan. Kitabı konsolun üzerine bıraktı. Haydar'a öfkeyle bakıyordu.

"Ben size yükleme limanındayken gözünüzü dört açın demiyor muyum? Ama hepinizin aklı bir karış havada. Nasıl biri?"

"Valla Efendi Kaptan, tam da anlayamadık."

"Ne demek anlayamadık? Kadın mı, erkek mi, kaç yaşında? Hangi bokun soyu? Girecek başka gemi mi bulamamış pezevenk..."

"Onu da anlayamadık. Çocuk gibi ama çocuk değil. İnsan gibi ama insan değil. Balık gibi ama balık da değil. Acayip bir şey, daha çok hayvana benziyor. Çuval gibi bir şeye bürünmüş. Bizi görünce öyle ürktü ki yanına sokulamadık."

"Haydaa!" dedi Kemal Kaptan. Gözlerini kocaman kocaman açmıştı. "Sen neden bahsediyorsun Reis... Bir bu eksikti! Demek korktunuz."

"Şimdiii," dedi Haydar başını kaşıyarak. Ne diyeceğini tam olarak o da bilmiyordu. "Korkmak değil de Efendi Kaptan... Nasıl diyeyim, dişlerini çıkarıp kedi gibi tısladı. O yüzden yanına sokulamadık. Allah korusun birimizi ısırsa... denizin ortasındayız."

"Korktum desene! Korkmak ayıp mı?"

Haydar gözlerini yere indirdi.

"Korktum Efendi Kaptan."

"Tamam, sen git. Ben aşağıya iniyorum."

* * *

"Bu ne ya!" dedi Kemal Kaptan.

Hayvana benzeyen garip bir yaratık vardı karşısında. Çömelmiş, oturuyordu. Ürkmüştü. Büründüğü çulun altında iç çamaşırı bile olmayabilirdi. Çürümüş yosun kokusu bütün ambarı kaplamıştı. Vardiyası olmayan herkes oradaydı. Şaşkındılar, korkuyla bakıyorlardı beklenmeyen konuğa. Haydar'ın da dediği gibi arada dişlerini göstererek tıslıyordu. Bu kılığıyla dışarıdan limana girmesi mümkün değildi. Büyük olasılıkla başka bir geminin ambarından çıkmış, buraya girmişti.

"Kimsin sen? Neden bu gemiye bindin?"

O da korkmuştu. Gözbebekleri büyümüş, dikkatle Kaptan'a bakıyordu.

"İlk limanda indirip seni güvenlik güçlerine teslim edeceğimizi bilmiyor musun?"

Çarkçıbaşı Faruk, Kemal Kaptan'a doğru eğilerek, "Söylediklerini anlamıyor," dedi, "bence konuşamıyor da."

"Neden benim gemimde? Bela mı bu ya!"

"Bence bu, balık-fare-insan karışımı garip bir yaratık," dedi Çarkçıbaşı, "gemi ambarlarının dışında bir yaşam alanı yok gibi. Baksana teni güneş görmemiş. Tek de değil bu; annesi, babası kardeşleri ya da benzeri birçok yaratık olmalı. Bir rastlantı sonucu gemimize girince fark ettik onu."

"Çarkçubaşum," dedi Haydar Reis haddine olmayan bir şeyi söylemek istercesine, "bunun yaşam alanı ambarlar değil, denizin dibi."

Bir şey düşünüyormuş gibi boş boş Reis'e baktı Faruk.

"Ne yapacağız Çarkçıbaşım?" dedi umutsuzca Kemal Kaptan, "Bunu ilk limanda indirmeliyiz. Başımız tam belada."

"Başı belada olan biz değiliz, o!" dedi Çarkçıbaşı. Ama söylediğinden hiç de emin değildi. "Şu anda yapabilecek bir şeyimiz yok. Ambarda kapalı tutacağız. Önüne yiyecek ve su koyacağız."

"Evet," dedi Kemal Kaptan ensesini kaşıyarak. Sonra Reis'e döndü. "Yiyecek getirin, bir şişeye de su doldurup bırakın. Fazla sokulmayın. Ambardan bir şey gerektiğinde en az üç kişi girin içeri. İki kişi kaçak yolcuyu kollarken öbürü de işini yapar. Bana sakın, 'Kolumu ısırdı, bacağımı ısırdı!' şikâyetiyle gelmeyin, onu da hemen tecrit ederim!"

"Anlaşıldı Efendi Kaptan," deyip çenesi göğsüne değecek biçimde başını eğdi Haydar Reis.

"Gösteri bitti, herkes işinin başına!"

"Kamarama çıkıp orada konuşalım," dedi Faruk.

"Tamam," dedi Kemal Kaptan. Bunun ağır bir viski-kuruyemiş bombardımanı olduğunu biliyordu. Şu anda yorgun karaciğerini düşünecek halde değildi. Başka türlü rahatlamasına olanak yoktu.

* * *

Faruk, önce tepeleme dolu bir tabak kuruyemiş koydu ortaya. İki su bardağına üçte bir oranında viski doldurup buz payı bırakacak kadar soda ilave etti üzerine.

"Bunca yıldır denizlerdeyim, ilk kez böyle bir şey görüyorum," dedi Kemal Kaptan.

"Ben duymuştum. Gemicilerden biri, Vietnam'dan dönerlerken geminin ambarında buna benzer bir yaratık görmüş."

"Ne yapmışlar?"

"Ne yapsınlar, hiç! İki gün sonra da yolculuğa dayanamayıp ölmüş."

"Bu da ölmesin?"

"Hiç de öyle bir görünüşü yoktu. Biraz yaklaşsan üzerine atlayacak gibiydi."

Kemal Kaptan viskisinden bir yudum aldı, "En az on gün bizimle, desene," dedi.

Üçüncü bardaktan sonra gevşemişti Kemal Kaptan. Çarkçıbaşı'nın ikram ettiği puroyu yaktı.

"Biz mi davet ettik?" dedi, "Kaçak insan mı taşıyoruz? Kimselere görünmeden binmiş işte. İlk limanda deniz polisine teslim ederiz, olur biter."

"Öyle," dedi Çarkçıbaşı. Ama kaygılıydı. Vietnam'da böyle bir yaratık gören gemicinin daha sonra akli dengesinin bozulduğunu söyleyememişti.

* * *

Gemi hafif hafif yalpalamaya başlayınca uyandı Kemal Kaptan. Saatine baktı, sabahın dördü. Kalkıp giyindi. Işıkları karartılmış köprüüstüne girerken, "Allah selamet versin," dedi. Üçüncü Kaptan Nami'nin 00.00-06.00 vardiyasıydı. Sol köşedeki yüksek tabureye tünemiş dalgın dalgın simsiyah denize bakıyordu. Radar ekranının yeşil ışığı yüzüne vurmuş, Nami'yi yaşayan bir ölüye dönüştürmüştü. Dümende usta gemici Baha vardı.

"Durum nedir?"

"Asayiş berkemal," dedi Nami tabureden inerek. "Ruhi Amca'nın aldığı son hava raporuna göre rüzgâr kuzeybatıdan şiddetleniyor. Şu an beş-altı şiddetinde deniz var. Üç derece sancakla devam ediyoruz."

Başını belli belirsiz salladı Kemal Kaptan.

"Gemide kaçak yolcu varmış Efendi Kaptan?"

"Evet. Ne yazık ki! Allah kahretsin, bula bula bizim gemiyi bulmuş."

"Konuşmayan, saldırgan, fare-balık ile maymun arası garip bir şeymiş. Çürümüş yosun kokuyormuş. Kamarotların dediğine göre yakında bütün gemiyi sarabilirmiş o koku."

"Neyse, çaresine bakacağız," dedi Kemal Kaptan. Bu konuda daha çok konuşmak istemiyordu.

"Allah selamet versin," diyerek çıktı köprüüstünden. Aşağı, zabitan salonuna indiğinde Çarkçıbaşı'nı iskambil kâğıtlarıyla fal açarken buldu.

"Ne o, seni de uyku tutmadı mı?"

"Tutmadı," dedi Çarkçıbaşı.

"Az önce kamarotu gönderdim, git bir bak ne yapıyor, dedim. Yemeğini de suyunu da ellememiş. Bizimkini görünce tıslamış yine."

"Zıkkımın kökünü yesin."

Zabitan salonunda akşam yemeği hazırlıkları yapılıyordu. Kamarot Seydi masaların üzerine beyaz örtüleri seriyor, Erdal da sol eliyle karnına yasladığı üst üste dizilmiş porselen tabakları dağıtıyordu. Üçüncü çarkçı iriyarı Hamit, çoktan köşesine kurulmuştu bile. Ellerini göbeğinin üstünde birleştirmiş, başparmaklarını sinirli bir biçimde birbiri üstünde çeviriyordu.

"Altıya yirmi var, bugün geciktiniz," dedi.

"Hemen şimdi hazır," dedi Seydi.

"Yemekte ne var?"

"Mercimek çorba, patlıcan kebap, pilav."

"Of yine mi patlıcan? Söyle o aşçıbaşına o patlıcanları uygun bir yerine soksun."

Kapıda Kemal Kaptan'ı görünce toparlandı Hamit.

"Daha yemek hazır değil mi?" diye sordu Kemal Kaptan.

"Geliyor Efendi Kaptan," dedi Erdal.

"Erdal, Haydar Reis'i çağır bana."

"Derhal Efendi Kaptan."

Kaptan Kemal yerine geçip oturdu. Cam sürahiden bardağa doldurduğu sudan bir yudum içmişti ki salonun kapısında Reis belirdi.

"Buyur Efendi Kaptan."

"O yaratık hâlâ bir şey yemiyor mu?"

"Sabah baktığımda tabağı olduğu gibi duruyordu. İyice güçten düştü, artık tıslamıyor bile."

"Git yine bak."

Kaptan hafifçe öne doğru eğilerek, "Bu ne iş Hamit?" dedi.

Umutsuz bir yüz ifadesiyle başını iki yana salladı Hamit.

Erdal iki kâse çorba getirip önce Kaptan'ın, sonra da karşı masadaki Hamit'in önüne koydu.

Masadaki pul biber kabına çorba kaşığını daldırdı

Hamit. Kâsenin üzeri kıpkırmızı olmuştu.

"İnsaf," dedi Kemal Kaptan gülerek, "bu gidişle mideni deleceksin."

Hamit midesini sıvazlayıp gülümsedi.

"Afiyet olsun."

Çarkçıbaşı'nın omuzları her zamankinden daha düşüktü. Viskide ayarı kaçırmış olmalıydı.

Reis, açık olduğu halde zabitan kapısını tıklatıp bekledi.

"Ne oldu, yemiş mi?"

"Yememiş, suyunu da içmemiş. Uyuyor galiba."

"Ölmüş olmasın?"

"Yanına yaklaşmayın dediğiniz için uzaktan baktım."

"Hay Allah!" diyerek masadan kalktı Kemal Kaptan. Çarkçıbaşı da onu izledi. Hamit kaşığını isteksizce biber deryası kâseye bırakıp o da kalktı.

Baş ambar çok kötü kokuyordu.

Kaptan, cebinden çıkardığı mendille burnu kapattı.

Üç gemici yanına yaklaştı. Kaçak yolcu hareketsizdi. Üzerini kapatan örtü kıpırtısızdı. Öndeki ayağıyla itti.

"Ölmüş bu," dedi, "altına da yapmış."

* * *

Çarkçıbaşı viskileri tazeleyip, "O ne olduğu belirsiz yaratığı buzluğa koymak bence çok riskli," dedi.

"Haklısın ama başka ne yapabiliriz?"

"Ölüsünü teslim etmek dirisinden çok daha iş açar başımıza. Kesin gemiyi karantinaya alırlar. Günlerce oradan çıkamayız."

"Biliyorum," dedi Kemal Kaptan, sıkıntıyla ensesini kaşıyarak, "peki ne yapabiliriz?"

"Aklıma tek bir şey geliyor," dedi Çarkçıbaşı.

"Yok, ortaya çıkarsa başımız daha büyük bir belaya girer."

"Bu bir insan değil ki, atalım gitsin. Deniz her şeyi temizler."

"Deniz kendini temizler, bir kıyıya atıverir onu."

"Atarsa atar."

"Gemide yalnızca ikimiz olsak belki. Yarın öbür gün mürettebattan biri bunu sağda solda anlatırsa ne olacak?"

"Hepsiyle konuşalım, ortak bir karar alalım. Hiçbiri bu yaratığın buzluğa konulmasını istemeyecektir eminim. Olayı öyle bir anlatalım ki, sonuçta karar onlarınmış gibi olsun."

Bu da Kemal Kaptan'ın aklına yatmamıştı. Ne yapacağını bilemiyordu. Çarkçıbaşı'nın uzattığı puroyu aldı, çakmağının alevine doğru eğildi.

"Hemen bir karar vermeliyiz. Sonuçta gemide ceset var."

Vardiyası olan olmayan herkes kıçüstünde toplanmıştı. Güneş batmış, sular kararmaya başlamıştı. İş eldivenli iki gemicinin bir battaniye içinde getirdikleri yaratık zemindeki tahta ızgaraların üzerindeydi. Gözleri kapalıydı. Acı çekiyor gibi bir görünüşü vardı.

Ölüsünü denize attılar. Dümen suyunun köpükleri arasında bata çıka gözden kayboldu.

"Battaniyeyi, eldivenleri kuzinede yakın!" dedi Kemal Kaptan, "Ambarı çamaşır suyuyla yıkayın."

Kimse konuşmadan işinin başına döndü.

Üç gün sonra Ruhi Amca'nın fırtına ihbarı üzerine bir koyda demirlediler. Olta takımını alan gemiciler san-

cak ve iskele küpeştelerinde avlanmaya başlamıştı bile. Çarkçıbaşı, "Uhh!" diye bağırıp misinasını heyecanla toplamaya başladı. Büyük bir balık tutmuştu. Gözleri ışıldıyordu. Kısmeti, derinden gelen bir dip balığı olmalıydı. Misinasını uygun bulduğu yere bağlayanlar Çarkçıbaşı'nın yanına koşmuştu. Çıkacak azmanı merakla bekliyorlardı. Sudan önce üst damağına zoka saplanmış insana benzeyen bir baş göründü. Sonra o yaratık belirdi. Ağzı kan içindeydi. Köpükler saçarak gemidekilere tıslıyordu. Çarkçıbaşı'nın korkuyla bıraktığı misina hızla denize doğru akıp gitti.

"O neydi öyle?" dedi.

Kimseden çıt çıkmıyordu. Baha yalnız kendi duyabileceği bir sesle, "Ölüsünü denize bıraktığımız 'yolcu'ydu Çarkçıbaşım," dedi.

MİNDOS KAYALIKLARI

Sana, Mindos Kayalıkları'ndan ilk söz ettiğimde, orada oturup günbatımını izleyerek bira içiyorum, demiştim ya, kim bilir nasıl bir yer düşünmüştün? Denizden metrelerce yükseklikte sarp ve baş döndürücü bir kayalık. Felaket bir intihar çukuru. Çok aşağıda köpüklü suların dövdüğü, üzerinde çığlık çığlığa belalı martıların çemberler çizdiği, derinlerde ise kocaman gözlü çirkin dip balıklarının yaşadığı minik adacıkları olan ürkütücü bir karabasan âlemi. Oysa burası, küçük bir halicin girişine sonradan yerleştirilmiş iri kaya bloklarından oluşan sakin, huzur veren bir mendirek. Önceleri bir çayın buradan denize karıştığını sanırdım. Ama öyle olmadığını öğrendim. Deniz, bir kanalla içeriye doğru sokuluyor, giderek incelip bir yerde bitiyordu. Haliç'in her iki yanında uzanan plajlar var. Kayaların üzerinde de amatör balıkçılar hiç eksik değil. Görünce seveceğine eminim.

Sürekli anlattığım, bir o kadar da abarttığım, *Mindos Kayalıkları* diye bir ad uydurduğum yeri sana göstereceğim için çok heyecanlıyım. Düş kırıklığına uğrayacağın kesin. Tek güvencem, "Sen zaten böylesin," demen.

O temmuz sabahı, kayalıklara gitmeden önce tabelasında "Meşhur Çorbacı Burhan Usta" yazan aşevinde kelle paça çorba içmiştik. İkimizden başka kimse yoktu

dükkânda. Bir garson yerleri süpürüyordu. Güneş yeni doğmuştu. "Gündoğumu Buluşmaları"nın ilkiydi bu. İkimizin de gözünden uyku akıyordu ama, uzun süredir birlikte olmayı düşlediğimiz bir coğrafyada bulunduğumuz için çok mutluyduk. Kâsede değil de, kocaman, beyaz porselen bir yemek tabağında gelmişti çorbalarımız. O anda birbirimize bakmıştık. Sayısız oyunlarımızdan biriydi bu da. Sözcük kullanmadan anlaşıyorduk. Bunun anlamı, "Yuh yani!" idi. Ben dayanamamış, yine sözcüklere başvurarak, "Mahşer kazanı," demiştim. O anda çay kaşığı ile pul biber serpiyordun çorbana. Gülünce biberlerin bir bölümü tabağın kenarına döküldü. Elimi kaşığa sürmemiştim, önce senin tatmanı bekliyordum. İlk yudumu içince gözlerini yumup, "Nefis," dedin. Beğenmiş miydin, yoksa kibarlık olsun diye mi öyle söylemiştin anlayamamıştım ama bana göre çorba fena değildi. Öksüzdoyuran tabağının ancak yarısını içebilmiştin. Dudaklarına kâğıt peçeteyi küçük küçük dokundururken, "Çok güzel ama ben doydum," demiştin.

Bundan sonra yeni bir sürpriz bekliyordu seni: *Mindos Kayalıkları*.

Denize sıfır bir bölgedeydik. Bozok Dağları ise oldukça içerideydi. Bu kayalıklar nerede olabilir, diye düşünmüş müydün?

Öyle düşündüğünü sanmıyorum, çünkü beni artık tanıyordun.

Çorbacıdan çıktığımızda, "Biraz yürüyelim mi?" dediğimde, "Evet," demiştin gülerek. Ben hâlâ, az sonra *Mindos Kayalıkları*'na varacağımızı söyleyememiştim sana. Bir çay olduğunu düşündüğün haliç boyu denize doğru yürüyorduk. Ortalıkta kimseler görünmüyordu. Üç tekerlekli, camlı simit arabasını iten yaşlı bir adam geçti yanımızdan. Hiç de yorgun görünmüyordu. Yü-

zündeki belli belirsiz gülümseme, bir şeyleri gizlice bizimle paylaştığının göstergesi gibiydi. Belki de bana öyle gelmişti. Her şeyin dingin olduğu saatlerdi. "Muhteşem," demiştin. Elini tutmuştum. Olağanüstü hiçbir şey yoktu ama sen gördüklerine öyleymiş gibi bakıyordun.

"İşte o kayalıklar burası," dediğimde gözlerini kısmış, havayı süzerek içine çekmiş ve bir kez daha, "Muhteşem," diye fısıldamıştın.

"Okkadi," demiştim, "muhteşem olan sensin."

"Canıım," demiştin.

Sana ilk kez Okkadi dediğimde şaşırmış, "O ne?" demiştin. Bir anlamı yoktu, şifrelenmiş sözcükleri açıklayıp senin bendeki karşılığın olduğunu söylediğimde, boynuma sarılmıştın. Sen artık Okkadi'ydin. Sonra, karşılıklı olarak buna benzer birçok sözcük uydurmuştuk.

Mindos Kayalıkları dediğim mendireği görünce şaşırmış mıydın?

Yüzüme bakıp oyunlarıma artık alıştığını gösteren bir biçimde, çocuk gibi gülmüştün yalnızca.

Yaz bitiminde kayalıklara son kez geldiğimizde kutu biralarımızı yudumlayıp denize bakıyorduk. Çevremizde, her zamanki amatör olta balıkçıları vardı. Onların sabrına hayrandık, çünkü yaz boyu, burada oturduğumuz sürede oltasına balık takılan tek bir kişi bile görmemiştik. Bu bizi çok güldürüyordu. Onlar sanki biz izleyelim, diye oradaydı ve önceden kurgulanmamış bir oyunun içindeydiler.

Güneş yanığı, tenine çok yakışmıştı Okkadi. Siyah kovboy şapkan ve yüzünün yarısını kaplayan güneş gözlüğünle muhteşemdin. Bana dönüp gülümsediğinde bembeyaz dişlerin beliriyordu dudaklarının arasından. Birlikte olduğumuz her yer, ikimize sunulan bir oyun

alanı gibiydi. Yine kayaların üzerindeki olta balıkçılarını izliyorduk. Kutu biralarımızı onların umutsuzluğu için birbirine dokunduruyor, bir yudum almadan önce de bakışıp karşılıklı gülümsüyorduk. Mendirekteki umutsuz adamlar uzun saplı oltalarının makaralarını telaşla sararlarken, "İşte bu kez balık geldi," diyorduk. Ama yine boş çıkıyordu iğnelerin ucu. Üstelik yemi de kaptırıyorlardı. Belki de onların derdi balık tutmak değildi.

"Bu o mu?" dedin.

Parmağınla, haliç girişine doğru yaklaşan küçük tekneyi gösteriyordun.

Yekedekinin oturuş biçimi ve güneşte parıldayan, usturayla kazınmış bakır rengine dönüşmüş başı hemen ele vermişti onu. Bir gün önce, yine bu saatlerde aynı tekneyle buradan halice girmişti. Teknenin başucunda oturanın kızı olduğunu düşünmüştük, orta yerde küpeşteye yaslanan ise karısı olmalıydı. Nasıl da tatil havasına girmişlerdi. Ortada gülünecek bir şey olmamasına karşın onlara, ama daha çok adama gülmüştük. Gördüğünüz her şey benim eserim, der gibi bir duruşu vardı.

"Evet, o," dedim.

Bugün tek başınaydı.

Halicin girişinde teknesini durdurup çapasını denize bıraktı. Bizim için yeni bir oyunun sergilendiğini hemen anladık.

"Balık tutmaya niyetli galiba ama yanlış yere demirledi," dedim.

"Evet," dedin.

Bu, görüşümü paylaştığın için değil de, arada savurduğun "boşluk dolduran" evet'lerden biriydi. Bira kutularımızı hafifçe dokundurup birer yudum aldık.

"Denize çok yabancı ama denizi biliyormuş gibi davranıyor."

"Evet."

Bakışıp güldük. Bu gülüş çok bol harcanan "evet"ler içindi.

Yanlış yere demirlediği, az sonra boğazdan içeri girecek bir teknenin ısrarlı klakson sesleriyle doğrulanmış oldu.

Adam denize ve denizciliğe o kadar uzaktı ki, bu uyarının kendisine yönelik olduğunun farkında bile değildi. Hırsla misinasını topluyordu. İğnenin ucunda balık olmadığına kalıbımızı basardık.

"Eyvah, çarpacak!" dedin.

"Yol kesti, çarpmaz ama ısrarla neden üstüne gidiyor ki?"

Yol isteyen teknenin kaptanı o kadar usta bir denizciydi ki, bir iskeleye yanaşır gibi sokuldu yanına. İkisi de ayakta bir şeyler konuşuyorlardı. El-kol hareketi yoktu. Belli ki tartışmıyor, kavga etmiyorlardı. Yanaşan kaptan tornistan ederek geri çıktı. Büyük bir çember çizerek çevresinden dolanıp halice girdi. Dalgasını geçerek ders vermek istemişti ona.

Buna çok gülmüştük. Ama asıl oyun yeni başlıyordu. Çıplak kafalı adam misinasını toplamaya başlamıştı. Öyle öfkeliydi ki, bu iş burada bitmişti. Az önce yaşanan olaydan keyfinin kaçtığını hemen anlamıştık.

"Bu akşam ne yiyecekler?"

Güldün.

"Önce balıkçıya uğrar, evde de kocaman yalan söyler," dedin.

Misinayı çekmişti, şimdi de zinciri topluyordu.

"*Mindos Kayalıkları* muhteşem bir yer," dedin.

"Bakar mısın, çok büyük bir hata yaptı!"

"Nasıl?"

"Motoru çalıştırmadan çapayı topladı. Üstelik karadan esen rüzgâra karşı yaptı bunu."

"Yani?"

"Yanisi şu: Makine çalışmayabilir. Burada gördüğün her şey oyundur, hiçbir şeye inanmayacaksın."

Çapayı tekneye aldı adam. Hafifçe eğilip hızla doğruldu. Motoru çalıştırmak için ilk hareketi verecek ipi çekmiş olmalıydı. Birinci girişimde çalıştıramamıştı. Adam yeniden eğildi. Motor çalışmıyordu

Güneş, uzaktaki adaların ardında batıyordu. Adamın teknesi rüzgârın etkisiyle açığa doğru sürükleniyordu. Görüntü gittikçe küçülürken biz hâlâ onun eğilip kalkan siluetine bakıyorduk.

"Motoru çalıştırabilecek mi? Geri dönecek mi?" dedin. Kaygı vardı gözlerinde.

"Bilmiyorum," dedim.

"Bizim dışımızda kimse onun sürüklendiğinin farkında değil."

"Endişelenme, deniz sakin. En olmadı cep telefonuyla birilerini arar, yardım ister. Üstelik, burada gördüğün her şey bizim için sahneleniyor."

"Rüzgâr onu açıklara itiyor değil mi?"

"Bilemeyiz, belki de deniz çekiyor."

Biram bitmişti. Kutuyu, siyah naylon torbadaki boşların arasına koydum.

"Gidelim mi?" dedim.

Her akşam olduğu gibi bir yanıt alamadım.

Artık ne adam seçilebiliyordu ne de tekne. Denizde küçücük bir leke olmuşlardı.

Biliyor musun Okkadi, bir gün gerçekten buraya geleceksin ve hiçbir şeyi abartmadığımı göreceksin.

TÜKENİŞ ŞENLİĞİ

Renk değiştirmiş karların kürenmediği, yer yer buzlanmış kaldırımda dikkatli adımlarla yürüyoruz. Uzak gözlüğü takmamakta inat ettiğinden gözlerini kısmış, sağ elinde hiçbir işe yaramayan bastonu, sol elinde ise, yine hiçbir işe yaramadığını ve içinin gereksiz şeylerle dolu olduğunu düşündüğüm çantası. Bir gün bile eksik etmemişti yanından o çantayı ama bir gün bile açıp içinden bir şey çıkarmamıştı. Kimliği ile bütünleştirmeye çalıştığı, sembolik olmaya zorladığı –bir dönem kaşkol ve kaskete böyle bir işlev yüklenmemiş miydi– çantasıyla beynini elinde taşıyordu. Bunu bir kez –herhalde sarhoş olmalıydım, çünkü başka türlü ona böyle bir eleştiri getirmezdim– söylediğimde tepki almıştım. Bana kırılmış, uzun süre arayıp sormamış, mağrur kırgınlığının biletini bana kesmişti. Şimdi ise, zoraki uzlaştığı eski bir düşmanıymışım gibi yürüyor benimle. Bu benmerkezci davranışlarıyla çevresi öyle boşaldı ki, bunun bile farkında değil. Onun için üzülüyorum.

Düşmesinden korkuyorum. Koluna girip destek olmayı aklımdan geçirsem de buna asla yeltenmem. Tersler, çünkü bu bile onun için bir onur sorunudur artık. Adımlarını öyle dikkatli atıyor ki, bir balenin yavaşlatılmış provasının az sonra kovulacak kötü oyuncu adayına

benziyor. Düşüp bir yerini incitmesi değil derdi, çünkü bedeniyle küs. Gülünç duruma düşmekten çekiniyor. Beyninin yönettiği bir oyuncu, hatta bir figüran olarak görüyor bedenini. Eski eşinin zorlamasıyla yaptırdığı bir sağlık taramasında ortaya çıkan olumsuz sonucu bir aldatma, bir ihanet olarak algılamıştı. Beyninin oyuncağı bu zavallı biçim nasıl yapardı bunu ona? Kanser de neyin nesiydi? Ondan habersiz bir ur, onun bedeninde nasıl büyüyebilirdi? Bir gece, eskiden çok sık gittiğimiz, artık adımımızı bile atmadığımız meyhanede, viraneye tünemiş baykuş gibi oturduğu sandalyesinde durup dururken Timur Selçuk'un "İnme" şarkısını sormuştu. Sol kaşı yine kalkmıştı ve kavgaya hazırdı. Bilmiyorum, demiştim. Kavgacı bakışı alaycı, küçümseyen bir ifadeye dönüşmüş, dinle, demişti ve gözlerini kapayıp şu bölümünü mırıldanmıştı şarkının: *"Asla sana ne dil uzatır ne de el kaldırırım / gözümü kan bürümüş diye benden çekinme / nasıl düşerse bir ağaca yıldırım / beni baştan aşağı çarpar o lahza inme."* Yine o top namlusu gibi bakışlar gözlerime hedeflenmişti. Hayır, soru sormuyor ve yanıtını beklemiyordu. Bu kalleşliğe boyun eğmemek için her türlü tıbbi müdahaleyi reddetmişti, bunu söylemek istiyordu. O lahza inmişti inme ve bedenine küsmüştü. Bunu yaptıysa da bitirsin beni, demişti, onun şeklini şemailini sikeyim.

Bu yüzden seviyordum onu.

Evden çıkmayı asla düşünmediğim soğuk, sevimsiz bir gün. Buluşma konusunda o kadar ısrar etmişti ki –anlatacağı ne olabilirdi, karşılıklı sıkılacaktık– onu inandırabileceğim bir gerekçe bulamadığımdan, gönülsüz de olsa kabul etmiştim. İsteksizliğimi fark etmemesi mümkün değildi, çünkü, karşısındaki ne tür maske kullanırsan kullansın içini okumada ama bunu belli etmemede inanılmaz bir yeteneği vardı. Sezgileri son derece güçlüydü.

Telefondaki ses tonumdan içimden geçenleri anladığına emindim. Tanıdığım en alıngan insan (bazen küser, neden küstüğünü asla bilemezdiniz, çünkü o da söylemezdi; sonra bir gün arayıp hiçbir şey olmamış gibi davranıverirdi) bunu önemsemiyorsa, paylaşmak istediği ve kendi başına içinden çıkamadığı bir durum var demekti.

Buluşma saatlerine dakikası dakikasına uyardı. Kimseyi beklemekten hoşlanmadığı için (o kadar az kişiyle görüşüyordu ki) bekletmezdi de. Mevsim ne olursa olsun, hep açık alanlarda buluşulur, sonra nerede oturulacaksa oraya birlikte gidilirdi. Önce gelip de, kapalı bir mekânda sürekli kapıyı kollayıp saatine bakmaktan korktuğu için –evet, bir korkuydu bu onun için– bu yolu izlerdik. Üstelik ilk onun gelmesi gerekmiyordu. Gecikmesini hoş karşılayacağımızı söylememize karşın bunu kabul ettirememiştik. Fazla da üsteleyememiştik, çünkü alınır ve uzun süre hepimizle küs kalabilirdi. Ama yılın en soğuk günlerinden birinde, Ankara'da, Kuğulupark'ta buluşmak da neyin nesiydi?

Tunalı Hilmi Caddesi'nden aşağı doğru yürüyorduk. Café des Cafés'nin önünde durdu.

"Burası hem konuşmak hem de kahve içmek için uygun," dedi.

İçeri girdik. Birçok boş masa vardı. Hedeflediği küçük, en çok üç kişinin oturabileceği yuvarlak masalardan birine yöneldik. Boş sandalyenin arkasına paltosunu koydu. Yanı başına da bastonunu dayadı. Sonra da sırasıyla, boyun atkısını, eldivenlerini ve şapkasını yerleştirdi sandalyeye.

Masamızın başında beliren ve, "Hoş geldiniz," deyip mönüyü uzatan garsona, buna gerek yok dercesine elini sallayıp biraz da kabaca, "İki filtre kahve," dedi. Ne içeceğim konusunda fikrimi almamasının da bir önemi yoktu. Son zamanlarda daha da hırçınlaşmıştı. Kötücül bakış-

larla garsonun uzaklaşmasını bekledi. Dirseklerini masaya koyup parmaklarını birbirine geçirdiği ellerine çenesini dayayarak, "Ne oldu biliyor musun?" dedi.

Gözlerimin içine bakıyordu. "Ne oldu?" dememi bekliyordu. Susuyordum. Bir soru sormayacaktım, çünkü anlatacaktı. Böyle bir havada boşuna mı çıkarmıştı evimden?.. Bir süre boşluğa baktıktan sonra, "Yeniden yazmaya başladım," dedi.

"Yaa!" dedim, heyecanlanmıştım. Bedeniyle birlikte yazmaya da küsmüştü. "Ne yazıyorsun?"

Parmaklarını çözdü. Sağ eliyle ensesini kaşıdı.

"Rüyalarımı," dedi. Bunu açıklamak çok zoruna gidiyormuş gibi sıkıntılıydı. Parmaklarını çıtlatmaya başlamıştı. Neyse ki imdadımıza garson yetişti ve kahvelerimizi masaya bıraktı. Böyle durumlarda ne yapacağımı bilmiyordum. Bence en uygunu o soruyu sormaktı. Ben de sordum, "Rüyalarını mı?" dedim.

"Evet," dedi, "rüyalarımı." Kahvesinden bir yudum aldı. Küçücük gözleri kocaman olmuştu. "Hatırlayabildiklerimi tabii. Üstelik çoğu geceler rüyasız bir boşlukta uyanıyorum. Ama artık yalnızca kendim için yazıyorum. Senin anlayacağın yazarlık defterini kapattım. Kurgu da neyin nesi? Yıllardır kendimi ve okurlarımı inanmadan uydurduğum şeylerle kandırdım. Bugüne kadar ne yazdıysam hepsini inkâr ediyorum."

Güldü. Ama bu bir gülüş değildi. Gözlerinin, dudaklarının katılmadığı, bir maskeden çıkan, kuru yaprak hışırtısını andıran kaybolmuş bir gülme sesiydi.

"Anladın mı? İnkâr ediyorum."

"Anladım," dedim.

Sandalyesinde geriye yaslandı. Ellerini ensesinde kenetleyip gözlerime baktı.

"Anlamadın ama neyse."

"Bunda anlaşılmayacak ne var ki?"

"Çok şey var. Ben sana iki kısa rüya metni getirdim. Onları okuyup değerlendirmeni istiyorum."

Buluşmamızın nedeni anlaşılmıştı.

"Merak ettim," dedim. Bir yandan da gerçek duygularımı sesimden, yüz ifademden okumasından korktum.

Garson gelip boş fincanlarımızı aldı. Arkadaşımın gözlerini kısarak onu izlemesinden rahatsız olmuş gibiydi. "Afiyet olsun," deyip yanımızdan sıvıştı. Bir şey düşünüyormuş gibi uzun süre baktı garsonun ardından.

Çantasını kucağına alıp açtı. Çıkardığı iki sayfayı önüme koydu. İlk kez çantasının işe yaradığına tanık oluyordum. Kapatıp yeniden masanın altına indirdi.

Kollarını göğsüne kavuşturup arkasına yaslandı. Yüzünde alaycı, beni ve her şeyi yok sayan çirkin bir gülüş belirmişti.

"Oku hadi," dedi.

Birinci Rüya

Bir süredir tuhaf rüyalar görüyorum. İlginç olan şu ki, rüyamda gördüğüm kişilerin bazılarını tanımıyorum. Dün gece de, Alman olduğunu sandığım dört kişi ile bir iş görüşmesi yapıyordum. Görüşmeden çok onlar tarafından sorgulanıyor gibiydim. İçlerinden biri çat pat Türkçe konuşabiliyordu. Anladığım kadarıyla romanlarımdan birini filme çekmek istiyorlardı. Sonra öbür üçünün de en az onun kadar Türkçe bildiklerini anladım. Ama biz Almanca konuşuyorduk. O âna kadar belirsiz olan mekân, emekli olduğum işyerimdeki odama dönüştü. Birden, birkaç saate kadar çıkmam gerektiğini, çünkü İstanbul'a gideceğimi fark ettim. Ama onlar, işin en önemli bölümünü daha konuşmadığımız için karşı çıktılar. Otobüs firmasına telefon edip bileti gece yarısına çevirmemi istiyorlardı. Telefon ettim ama o saatlerde hiç yer yoktu. Otobüsüm de çoktan

hareket etmişti zaten. Sonra odada tek başıma olduğumu fark etti.n. Tuvalete gitmek için koridora çıktığımda öbür odaların da boş olduğunu gördüm. Sadece mühendis Şahin Bey'in odasının kapısı kapalıydı; o da, otele verecek parası olmadığından orada yatıp kalkıyordu. Tuvaletin kapısı aralıktı. İçeri girecekken durdum. Klozette küçük bir kız oturuyordu. Beni görmemişti. Geri çekildim. İşini bitiren kız yine beni görmeden çıkıp gitti.Odama döndüm. Bir cep telefonu çalmaya başladı. Telefonun sesi sandalyeye atılmış pantolondan geliyordu. Benim pantolonumdu. Tuvalete iç çamaşırlarıyla gitmiştim. Utandım. Telefon benimki gibi çalmıyordu.Cebimden çıkardığımda başkasına ait olduğunu anladım.O anda kapıdan yedi yıl önce bir kazada ölen işyeri arkadaşım İhsan girdi. "Telefon bana," dedi.

Uyandım.

İkinci Rüya

Annemle babam beni yolcu ediyorlar. Galiba askere gidiyorum. Bu kaçıncı gidişim, onu da hatırlamıyorum. Her seferinde bir yanlışlık olduğundan yeniden celp geliyor. Üstelik genç de değilim artık, bugünkü yaşımdayım. Babam ağlıyor. Gözleri kıpkırmızı olmuş. Yüzü yorgun ve çökmüş. Ağlamasına bir anlam veremiyorum; bu ilk gidişim değil ki. Askere uğurlanan bir oğul için olsa gerek. Önce annemin elini öpüp sarılıyorum. O ağlamıyor. Ama dalgın. Bu arada muavin otobüsün kalkmak üzere olduğunu söylüyor. Sonra da elini öpmek için babama yöneliyorum. Bir adım geri çekiliyor ve, "Yazıklar olsun sana!" diyor. Donup kalıyorum. Anlamadığımı düşünmüş olmalı ki, üstüne basa basa yineliyor: "Yazıklar olsun sana!" Babam öleli 17 yıl oluyor. İlk kez onu rüyamda böyle görüyorum. Ne yaşarken bana böyle davranmıştı ne de rüyalarımda.

Uyandım.

Ona bakmasam da beni dikkatle izlediğini hissediyordum.

"Şimdi..." dedim. Aslında ne söyleyeceğimi bilemiyordum. Başımı kaldırdım, göz göze geldik. O hırçın hali gitmiş, tuhaf bir huzur gelmişti yüzüne.

"Bir değerlendirme yapmanı beklemiyorum. Yapma da zaten."

Uzanıp kâğıtları elimden aldı. Dizlerinin üzerine çıkardığı çantasını açıp rüyalarını içine yerleştirdi.

"Bunlar ne?" dedi çantasını gösterip gülümseyerek.

"Rüya," dedim.

"Yanılıyorsun," dedi, "bunlar tükeniş şenliği."

ZAMAN AYNASI

Bugüne kadar hiç konuşmadığımız denizlerde geçen serseri günlerimi sorgulamaya başlamışsın. Ağzını küfürle açıp küfürle kapayan, her limanda serüvenler arayan ayyaş adamların dünyasında ne bulduğumu anlamaya çalışıyorsun. Söylemeye dilin varmıyor, yine de bir sırrı deşercesine, "Çocukluğunda deniz mi gördün?" diyorsun; soruya soruyla yanıt verilmez, biliyorum ama yine de sormak istiyorum: Denizci olmak için deniz kıyısında mı doğmak gerek? Yani, çocukken kıçın deniz suyuna değmezse denizci olamaz mısın? Yanıtını hemen verebileceğin basit bir soru soruyorum yalnızca ve sen gözlerini gözlerime dikip çok iyi bildiğim o alaycı gülüşünle bakıyorsun.

"Denizi gördüğümde sekiz yaşındaydım," diyorum. Çocukluğumun bütün bilincini taşıyan o yaşta, hem kırılgan hem de alabildiğine coşkuyla doluyken neler hissettiğimi merak ediyorsun, değil mi? Merak etmiyorsun da ben mi öyle anlıyorum; tamam, yine de söylemek istiyorum, korktum. Evet, korktum. Ama deniz beni büyülemişti. Şimdi sana anlatacaklarımın bununla bir ilgisi yok. Yani, ne zaman denizci olduğum, kaç yıl gemilerde çalıştığım, neler yaşadığım, kimleri tanıdığım ve bunlardan türeyen onlarca hikâyeden söz etmeyeceğim sana.

Ona doğru sürüklendiğimin ilk günü kendimi akışa bırakmıştım.

Deniz benim için yüzdüğüm ve balık avladığım kıyıyla sınırlıydı. Mindos Kayalıkları önünde, bir akşamüzeri, küçük teknemle balığa çıkmıştım. Saatlerce uğraşmama karşın oltama tek bir balık bile vurmamıştı. Kıyıya dönmeye karar vermiştim. Misinamı topladım. Ve yapılmaması gereken bir hata yaptım. Kimi zaman öyle olur; her şey kontrolün altındadır, gelişmiş bilincinin iradesine inancın tamdır, davranışlarına güvenirsin, koşullara güvenirsin ama ummadığın bir anda tekinsiz bir yerde kendini buluverirsin. Kontrol elinde değildir artık. Önce çapayı çektim. Olanlar oldu ve bir türlü makineyi çalıştıramadım. Hafif esen rüzgâr da bu ânı bekliyormuş gibi şiddetlenmeye başladı. Deniz mi beni açıklara çekiyordu, rüzgâr mı itiyordu anlayamamıştım ama gittikçe karadan uzaklaşıyordum. İşte her şey böyle başladı.

Rüzgârın baştan çıkardığı öfkesiyle, yatıştığında insanın içini okşayan sevecenliği arasındaki çelişkiyi, derinlere doğru türleri değişen yaratıkların kurduğu düzeni başta hayranlıkla izliyordum. Öğrendiğinde, keşke bunları bilmeseydim, diyeceğin, geri dönüşü olmayan bir sırrı vardı denizin. Omuzlarına yüklenen, taşıyamayacağın, anlatmazsan rahatlayamayacağın, anlatırsan cezalandırılacağın bir yük.

Nasıl mı?

Orada çok tuhaf şeyler olur. Gemiciler, gördüklerini, yaşadıklarını, tanık olduklarını aralarında bile konuşmazlar. Tanıdıkça korkup çekinirler ondan. Çünkü, kendisinden olmayan her canlıya, her nesneye düşmandır deniz. Ya hep ya hiç, der fısıltıyla Martılar hariç! Onları hoş görür. O kuşların deniz ajanı olduğunu öğrendiğimde çok şaşırmıştım. Şehir hatları vapurlarında simit dilenciliği yapıp şirin görünmek için akrobasi numaraları

çekmelerine aldanma. İlk işleri denizde boğulanların gözlerini oymaktır. Gemi adamları martıları hiç sevmez. Bunu öğrendiğimde çok geç kalmıştım artık. O gün şarkılardan sildim beyaz deniz kargalarını.

O tuhaf âlemde olup bitenler büyük ailenin içinde kalmalı, dışarı hiçbir şey sızdırılmamalıdır. Bunun aksini yapanların başına neler geldiğini gemi adamları iyi bilir. Bedelini ödeyerek öğrenirler çünkü. O, kendi kuralına uymayanları derinlerine çekip boğduktan sonra şişmiş bedenlerini kıyıya tükürür. Tükürür çünkü ceset ve leş barındırmayan, mezarlığı olmayan, ölülere asla yer vermeyen bir alandır orası. Kurallarını tam olarak öğrenemeyiz. Ama şunu bilmelisin ki, içine sokulan her varlığı, hatta rüzgârı bile kendine dönüştürmeden rahat etmez. Uymayanın cezası bellidir. Kimini sakat bırakır. En ağır cezası ise bir gemicinin aklını başından almasıdır. Benim, bir daha dönmemek üzere karaya ayak basmam da bundan işte; o kadar doldum ki, taşıyamaz oldum. Yok, aklımı başımdan almadı, öyle bakma bana.

Anlatacağım tabii. Hayır, artık korkmuyorum. Bir daha asla denize dönmeyeceğim için bana karada ne yapabilir ki? Tamam, haklısın, beni denize çeken de iten de korkuydu. Ama ikisi arasında bir fark var. Ona kapılışım serüvenci yanımı kışkırtan ürküye karışmış bir meraktı. Adımımı attığımda, senin deyişinle beni harekete geçiren de aynı duyguydu. Tanıdıkça, öğrendikçe, onu ele geçirdikçe arınacağım bir korku.

Birbirimizden hoşlanmadığımızı bir süre sonra anladım. O zaman gerçekten tedirgin oldum işte.

Uzatmayayım, konu şu: Her denizci gibi hem âşıktım hem de çekiniyordum ondan. Bunu anlamış ve benimle oynamaya başlamıştı. Onun bilincini ve sezgilerini ancak yaşayan bilir. Başa dönmeyelim ne olur, doğduğum yerle bir ilgisi yok bunun. O (O, dediğime bakma, bir insandan

söz etmiyorum; deniz o, deniz), yüzeydekilere değil de derinde olup bitene ilgi duymaya başladığımı anlayınca takmıştı bana. Evet, düşündüğün gibi. Denizin de bir bilinçaltı vardı. Ve bunun farkına varanı cezalandırıyordu.

Bir sınavdan geçiyordum.

O geceye dönüp çabucak anlatmalıyım. Yok yok, Mindos Kayalıkları'ndan açığa doğru sürüklendiğim gece değil, çok daha sonrası. Küçük bir tekneyi düşünme, büyük bir gemideydim. Telsiz zabiti barometrenin hızla düştüğü ihbarını verdiğinde açıklardaydık. Sığınabileceğimiz en yakın koya en az otuz mil vardı. Yarım saate kalmadan deniz patladı. Önce cilveleşir gibiydiler, sonra rüzgâr birden öfkelendi. Şiddet ilk başvurduğu silahıydı. Kabaran sular da bunun altında kalmıyordu. Bir kıskançlık kavgasının ortasına düşmüştük. Bata çıka yol almaya çalışırken bu beladan kurtulacağımıza inanmıyorduk. Pruvamızı rüzgâra karşı çevirmiştik. Yarılan sulara iskandil olacakmış gibi girerken, kaptan, "Kaldır kızım başını, kaldır kızım başını!" diye yalvarıyordu. Gemi başını kaldırıyor, bu kez sadece bizimle dalga geçen yıldız mahşeri bir gökyüzünü görüyorduk. Ardından yine denizin dibine iniyormuş gibi bir yolculuk başlıyordu... Koya girdiğimizde gemimiz dağılmak üzereydi. Süzülerek, rüzgârın giremediği içlere doğru yol aldık. Ardından zincir gürültüyle boşalmaya başladı. Makine durdurulmuş, başımızı arı kovanına çeviren ses susmuştu. Yalnız değildik, bizden önce birileri daha sığınmıştı buraya. Hiçbir ışığın sızmadığı karanlık ve ürkütücü bir yük gemisi ağır ağır salınıyordu az ilerimizde. Yaşam belirtisi yok gibiydi. Yakıttan tasarruf etmek için jeneratörü bile kapatmış olmalıydılar.

Gün ağarırken uyandım. Hemen küpeşteye çıkıp o gemiye baktım. Sabah serinliği içimi ürpertmişti. Martıların mekân tuttuğuna bakılırsa uzun süredir buradaydı

ya da terk edilmişti. İçinde birileri varsa, koya girdiğimizi duymamaları mümkün değildi. Boşalan demirin gürültüsü sessiz geceyi darmadağın etmişti. Ambarlarının, hatta belki de su tanklarının boş olduğu karinadaki seviye izinden belliydi. Uzun zamandır havuza girmediği gövdesini kuşatmış midyelerden anlaşılıyordu. Çevresindeki her şeye çocukluğundan kalma bir merakla bakan süvari, dürbünle uzun uzun incelemişti gemiyi. O anda gözü kara bir korsana benziyordu. Ne durumda olduğunu anlamamız için gidip göz atmamız gerekiyordu. Oysa bizi ilgilendiren bir durum yoktu ortada. Yardım isteyen de olmamıştı. Merak işte. Birden Süvari'nin aklına uyuverdik. Neyle karşılaşacağımızı bilmediğimiz için heyecanlıydık. Denizci olmak biraz da böyle bir şeydi. Hemen filikayı indirip beş kişilik bir ekiple gemiye doğru yola çıktık. Yaklaştıkça görüntü daha da ürkütücü bir hal alıyordu. O kadar seslenip bağırmamıza karşın bir yanıt alamamıştık. Süvari bir el işaretiyle ne yapması gerektiğini bildirdi reise. Sancak tarafından attığımız ip merdivenle her yanı paslanmış gemiye çıktık. Gelişimizi kuşkuyla izleyen martılar usulca ağaran gökyüzüne doğru çığlık çığlığa havalandı. Küpeşteden yaşam mahalline açılan demir kapının kolu pastan kaynamış gibiydi. İş yine geminin reisi iriyarı İdris'e düşmüştü. Dişlerini sıkmış, iki yana titreyen başı kıpkırmızı olmuştu ama o demir parçasını yerinden kıpırdatamamıştı. Durup soluklandı, "Ya bismillah!" deyip yeniden denedi. Üçüncü denemede gıcırdayarak yerinden oynamıştı. İdris, alnındaki teri koluyla sildi. Kapının açılmasıyla çürümüş, ağır bir hava yüzümüze vurarak denize doğru yayılıp gitti. Birbirimize baktık. Konuşmuyorduk. İnsansız bir gemide olduğumuzu anlamıştık. Zabit ve mürettebat nereye kaybolmuştu? Gemiyi buraya demirledikten sonra neden gitmişlerdi? Hâlâ içeri bir adım atamamıştık. Bu koku

ambarlarda birbirini kemire kemire ölen yüzlerce fareden mi geliyordu? Süvari bu kez de başıyla işaret etti İdris'e. Önde o, ardından biz girdik. Sessizliği, hafif hafif sallanan gemiden yükselen tuhaf bir gıcırtı bozuyordu. İdris kapalı bir kapının önünde durunca biz de durduk. Açıp açmamak konusunda onayımızı bekliyormuş gibi yüzümüze bakıyordu. Süvari başını eğdi. İdris kapıyı açtı. Açıp bakmasıyla kapaması bir oldu. Bize döndüğünde yüzü bembeyazdı. "İçeride birileri var," dedi.

"Kim?" demiyorum, çünkü kimse olamazdı. Peki, birileri dediği neydi? İnsan iskeletleri, kedi büyüklüğünde ölmüş fareler, böcekler mi görecektik? Süvari öne geçip kapıyı itti. İdris'in ardından büyük şoku bu kez biz yaşadık. Burası zabitan salonu olmalıydı ve üstü başı dökülen beş-altı yaşlı adam gözlerini dikmiş bize bakıyordu. İçlerinden biri, "Nerede kaldınız?" dedi. Hayır, bir karabasanımı anlatmıyorum. Bütün bunları yaşadım ben, uydurmuyorum. Bana inanmayacağını biliyordum. Onlar, zamanı kaybetmiş denizcilerdi. Gemi çürürken içinde yaşlanıyorlardı. Çünkü cezalıydılar ve hepsinin başını yakan Çarkçıbaşı'na lanetler yağdırıyorlardı. Sesi titreyen biri ara vermeksizin başından geçenleri anlatmaya başladı. Bir tarihte gemilerinde tuhaf bir kaçak yolcuyla karşılaşmışlar. İnsan değilmiş, hayvan da değilmiş. Vücudunda pullar varmış ama balık da değilmiş. İşte bütün felaketler onu gemilerinde buldukları gün başlamış. O, denizin bilinmeyen derinliklerinden, içine girilemeyen mağaralarından geliyormuş. Gemilerine ne amaçla, ne zaman ve nasıl çıktığını bilmiyorlarmış. Ne olursa olsun onu denize bırakmaları gerekiyormuş. Bunu hiçbiri düşünememiş. Başaltı ambarına hapsetmişler yaratığı. Yememiş, içmemiş, bir süre sonra da ölmüş. Başları belaya girmesin diye onu denize atmaya karar vermişler. Bu olaydan hiç kimseye söz etmemek üzere de ye-

min etmişler. Ve ikinci hatayı ölüsünü denize atmakla yapmışlar. Ama o anda hiçbiri başlarının belada olduğunun farkında değilmiş. Sonra bir gün –ne zaman olduğunu hiçbiri hatırlamıyordu ihtiyar denizcilerin, çünkü zamanı kaybetmişlerdi– fırtına nedeniyle bizim gibi bu koya girip demirlemişler. O gece Çarkçıbaşı'nın oltasına ölüsünü denize attıkları yaratığın bir benzeri takılmış. Hemen geri bırakmışlar. İşte en büyük hatayı burada işlemiş Çarkçıbaşı. Olayı gemide herkese anlatmakla kalmamış, telsizle başka gemilere de duyurmuş. Ne mi olmuş sonra? Demiri toplayamamışlar, filikaları indirememişler, yardım isteyememişler. Burada çakılıp kalmışlar.

Rüya gibi mi diyorsun? Hayır, bu kez bir rüyamdan söz etmiyorum. Yaşlı gemicilere kaptanı sorduk. Onun akıbeti hakkında kimse bir şey bilmiyordu. Çarkçıbaşı ise kamarasında yatak döşek yatıyormuş. Onu görmek istediğimi söylediğimde gemiciler birbirlerine baktılar. Sonra da, "sen bilirsin" dercesine gözlerini düşürdüler.

Kamarası dağınık ve havasızdı. Yatakta avurtları çökmüş, saçı sakalına karışmış bir adam yatıyor ve tavana bakıyordu. Başını döndürdü.

"Bekliyorduk," dedi, "birileri gelecekti, demek sizmişsiniz."

"Tesadüf," dedim, "fırtınadan bu koya sığınmasaydık gemiden ve sizden haberimiz olmazdı."

"Tesadüf değil," dedi. Bir süre karşılıklı sustuk.

"Yaklaş," diye fısıldadı Çarkçıbaşı işaretparmağını güçsüzce oynatarak. Yaklaştım. "İyice yaklaş," dedi. Kulağımı neredeyse ağzına yapıştırdım. "Büyük bir silgi al," dedi güçsüz bir sesle. Ölmek üzereymiş de son sözlerini söylüyormuş gibiydi.

"Anlamadım," dedim.

"Büyük bir silgi al ve bugüne kadar ne gördüysen, ne duyduysan hepsini sil."

Biraz geri çekildim. Ne demek istediğini hâlâ anlamamıştım.

"Denizin öfkesi yarına kalmaz, yatışır. Şafakla birlikte bu koydan gidin. Her şeyi, ama her şeyi unut. İlk limanda gemiden in ve bir daha denize dönme."

"Niye?"

"Ben bir zaman aynasıyım. Deniz hiçbirimizi sevmiyor."

Başka da bir şey söylemedi. Eliyle artık gitmemi, onu rahat bırakmamı istedi. Fırtınanın karşıma çıkardığı bu adam gerçekten bir zaman aynasıydı. Ben de dediğini yaptım, bir daha dönmemek üzere ilk limanda indim gemiden.

Eğer oradan ayrılmasaydık, hiçbirimiz o koydan çıkamazdık.

Ne oldu, niye öyle bakıyorsun? Silinenin ne olduğunu gizlediğimi düşünüyor olmalısın. Daha önce de söyledim, bu bir rüya değil. Üstelik ben artık rüyalarımı da yazmıyorum. Yazacak olsaydım bunu da anlatmazdım sana.

İNCİR AĞACI VE ŞİMŞİRLER

Nurhayat Hanım, orta yaşı geçmiş ve hâlâ evlenmemiş kızı Hayriye ile pencere önündeki üçlü koltukta oturuyordu. Eylülün ikindi güneşi Nurhayat Hanım'ın omzunu aşarak elindeki çay bardağına girip çıkıyor koltuğun rengi solmuş döşemesine dokunup yerdeki kilime yayılıyordu. Az önce ikindi ezanı okunurken Nurhayat Hanım iç geçirip derin bir soluk alarak, "Aziz Allah," demiş, ezan bitene dek gözleri kilimde bir noktada, elindeki şişleri kıpırdatmadan öylece beklemişti. Bu sessiz ayine Hayriye de, ziyaretine geldikleri Cemile Hanım da katılmıştı. Zamanın iyice yavaşladığı odada ağır bir hava vardı. Her ezan sesi, aylar önce yitirdiği oğlunun acısını tazeliyordu Nurhayat Hanım'ın.

Çayını bitirip, "Ziyade olsun," diyerek bardağı yanı başındaki sehpaya bıraktı. Onların karşısındaki tekli koltukta oturan ev sahibi Cemile Hanım yenisini doldurmak için yerinden kalkınca, "Teşekkür ederim," dedi, "başka içmeyeyim."

"Bir bardak daha doldursaydım."

"Fazlası dokunuyor. Bilirsin, eskiden tiryakiydim ama şimdi içemiyorum."

"Sen bir tane daha içersin değil mi Hayriye?"

"Bana da yeter abla, teşekkür ederim."

Üçü birden, çay içmek için ellerinden bıraktıkları örgülerine uzandılar. Metal şişten yansıyan bir ışık çizgisinin duvarda belirip hızla yittiği sessiz ve sıcak odada konuşmaktan çok susarak oturuyorlardı. Arada, bağrışan, gülüşüp şakalaşan, hatta küfürleşen çocuk sesleri doluyordu odaya. Ne sattığı anlaşılmayan biri geçiyordu sokaktan. Sonra tekerlekleri kaldırımda tıngırdayan bir at arabası. Ardından bir motosikletin vınıltısı. Oda sessizliğe bürününce de Nurhayat Hanım derin bir soluk alıp, "Allah," dedi usulca.

Bir ara örgüsünden başını kaldırıp bir şey anımsamış gibi duvara baktı. Yeniden işine dönünce, "Geçende Pakize'yi gördüm Bursa'da," dedi, "Tıp Fakültesi Hastanesi'nde karşılaştık. Bir bozulmuş, bir bozulmuş ki, görsen tanıyamazsın. Gelip de, *'Nasılsın Nurhayat Abla, ben Pakize'yim, tanıyamadın galiba, Şakire Abla'nın kızı...'* demese inan olsun tanıyamayacaktım. Kucaklaştık."

"Görmeyeli kaç yıl oldu," diyerek iç geçirdi Cemile Hanım. "Pakize evlendikten sonra da hiç görüşmedik. En son annesi öldüğünde gelmişti de o zaman görmüştüm."

"Seni sordu o da. İyi olduğunu söyledim. Selam söyle, dedi."

"Aleykümselam," deyip gülümsedi Cemile Hanım.

"Kocasından ayrılmış."

"Yaa!"

"Geçinememişler. Adam içkici, kaba saba biriymiş. Baştan anlamamışlar. Efendi görünüşlü, sevilen sayılan biriymiş de içince bambaşka oluyormus. Çok çektirmiş Pakize'ye. Öyle işte, kısmet. O da kalkıp Bursa'ya gelmiş. Annesinin evini kiraya vermişlermiş ama boşanınca kiracıyı çıkarmış. Şimdi orada oturuyormuş. Sana selam söyledi. Cemile Abla Bursa'ya gelirse beklerim, dedi."

Hayriye başını kaldırmadan örüyordu.

"Yaa," dedi Cemile Hanım yeniden. Kızı Neval'in de

evliliği yolunda gitmiyordu. Acaba ona mı dokundurmak istemişti Nurhayat. Vedat evlenmemişti. Sedat'ın karısı ise görmek istemiyordu Cemile'yi.

Hayriye başını önüne eğmiş hızlı hızlı örgüsünü örüyordu.

Pakize'nin Bursa'da olduğunu ve Hisar'daki o küçücük evde oturacağını öğrendiğinden beri içi içine sığmıyor; bir sevinç, bir coşku, uçuyor sanki. Oysa Pakize kocasından ayrılmış, yuvası dağılmış, üzgün. Belki Neval de ayrılacak. Ayrılsın, çekmesin. Ama şu an hiçbiri umurunda değil Cemile'nin. Nurhayat onun yine orada oturacağını söylemeseydi, yalnızca üzüntüsünü paylaşacaktı belki; ama şimdi bunu düşünemiyor. Gidecek, yine o sokağa girecek. Kısa ve çıkmazmış gibi görünen, birden şaka yaparcasına dik bir dirsekle sola kıvrılıveren sokak. Sağ yanında, beyaz badanalı, üstü tek sıra kiremitli alçak bahçe duvarı var. Annesinin elini tutmuş kırmızı ayakkabılı, kırmızı çantalı kız çocuğu bu sokaktan geçerken duvarı aşmış erik ağacının meyve yüklü dalları başlarına doğru eğilirdi. Yine de her yer şeftali kokardı. Dirseği dönünce, alt kattaki oturma odasının demir korunaklı penceresi ve açık yeşile boyanmış tek kanatlı sokak kapısı görünürdü.

İki ilerisindeki evde geçen yılları ise hatırlamıyor. Doğduğu, bebekliğini geçirdiği evin ne bir anısı var ne de kokusu. Şakire Abla o yılların komşusu, annesinin vefalı dostu. Babasının İnegöl'e tayini çıkınca bile bu dostluk kopmamış, daha da güçlenmiş.

Sonra o tanısı konamayan, annesini içten içe yiyen hastalık, Bursa'ya gidiş gelişler, doktor doktor gezmeler... Bir an bile yalnız bırakmıyordu annesini. Ne zaman Bursa'ya gidilse o da minicik bedeninin hırpalanmasını göze

alarak annesiyle babasının peşine takılıyordu. Ulaşım o yıllarda çok zordu. Aynı gün İnegöl'den Bursa'ya gidilip dönülemiyordu. Bozuk para dolu kumbaralar gibi şangırdayan, kaskatı, benzin kokan otobüsler. Her yolculuk bir ölüm onun için; benzi sararıyor, kusuyor, başını annesinin kucağına koyup otobüsün sarsıntıları içinde yatıyor. Usul usul saçlarını okşayan eli yatıştırıyor Cemile'yi. Yüzü günden güne solan annesinin bir gün onu bırakıp gitmesinden çok korkuyor.

Saçını okşarken derin derin içini çeken annesi de biliyor muydu bunu?

Annesini yitirdiklerinde altı yaşındaydı Cemile. Abisi de dokuz. Onlarla birlikte oturan anneannesinin (abisi de, o da Nağna diyorlardı anneannelerine) eline kalmışlardı. Bir süre sonra Cemile'nin her şeyine karışan Nağna, ilkokuldan sonra okumasını da engellemişti.

İç geçirdi Cemile Hanım.

Zor günlerin gerçek dostuydu Şakire Abla. Ne zaman Bursa'ya gidilse onda kalınıyordu. Hisar, o sokak, beyaz badanalı alçak bahçe duvarı, mutfağın küçücük penceresi...

"Annem hastayken hep onlarda kalırdık," dedi Cemile Hanım.

"Yaa," diye hayıflandı Nurhayat Hanım, "komşu annemizdi, küçüktüm ama hatırlıyorum. Annen çok iyi bir insandı, Allah rahmet eylesin."

Cemile Hanım örgüsünü kucağına bırakıp gözlerini kilime dikti.

"Hele birinde," dedi. Buruk bir gülümseme yayıldı dudaklarına. "Annemin birkaç gün kalması gerekmişti Bursa'da. Babamın görevi nedeniyle biz dönecektik. Ben ise annemle kalmakla babamla gitmek arasında bocalayıp duruyordum. Neden mi? O gün çarşıdan ağabeyime bir hediye almıştık; meşin okul çantası. Annem de içine

kocaman bir çikolata koymuştu. Çocukluk işte, o hediyeyi ağabeyime ben vermek istiyorum. Bir yandan da annemi bırakamıyorum. Gün boyu kendimle cebelleştim durdum. Sonunda ağabeyimi sevindirmek ağır bastı. Annem sıkı sıkı sarılıp yanaklarımdan öptü, iyi yolculuklar diledi. Ondan ayrıldım ayrılmasına ya, hiç rahat değildim. İçim içimi yiyordu. Otobüsün yanına vardık. Yolcu az o yıllar. Dolunca kalkacak. Geçip bir koltuğa oturduk. Otobüs dolmak bilmiyor. Zaman geçmiyor. Dayanamadım, ağlamaya başladım. Babam nedenini sordu. Annem, dedim, annemsiz yapamam ben. Otobüsten indik. Elimden tuttu. Yeniden Hisar'a döndük."

Bir süre susup yerdeki kilime baktı.

"Annem öleli altmış yıl oluyor Nurhayat Hanım, ama ben onu hiç unutamadım."

Nurhayat Hanım, "Ya ben ne yapayım?" der gibi başını ağır ağır salladı.

"Ölenle ölünmüyor Cemile Hanım, Allah öyle bir sabır veriyor ki, nasıl katlanıyor insan."

Cemile Hanım o anda annesini gördü. Kendisinden çok gençti. Odada, aralarındaydı. Karşısındaki üçlü koltukta, Nurhayat Hanım'ın solunda oturmuş gülümseyerek yaşlı kızına bakıyordu. Yüzünü asma hemen, dedi, siz küçüktünüz, babanız daha gençti. Annem de yabancı birini getirmedi ki eve, amcasının kızını getirdi size anne olarak. Nağna hep senin iyiliğini istedi, koruyup kolladı. Sabiha da ne sana ne ağabeyine kötü davrandı. Eylülün ikindi güneşi solgun, hasta yüzüne vurmuştu. Biraz sonra üst kata çıkacaklar ve sokak lambalarını yakıp akşamı getiren büyük şapkalı küçük adamı izleyecek, birbirlerine bakarak gülüşeceklerdi.

"Ne zaman Bursa'ya gitsem Şakire Abla'ya uğrardım," diye sürdürdü konuşmasını. Artık onlara değil, solgun yüzlü annesine anlatıyordu. "Daha Hisar'a çıkarken

duyardım o kokuyu. Hele ucunda küçük mutfak penceresi görünen sokağa sapınca iyice belirginleşir, kalbim heyecanla çarpardı. Açık yeşil boyalı kapıyı çaldığımda dayanılmaz bir heyecan olurdu içimde. Kapıyı Şakire Abla değil de annem açacaktı sanki. (Annesi hafifçe başını eğdi, yanaklarından süzülen gözyaşlarını gördü Cemile Hanım.) Sonra Şakire Abla'nın iç avludaki taşlardan gelen takunya sesleri, yılların eskitemediği dost gülüşü. Annem bu evde, diye düşünürdüm. Annem bu evde!"

Annesi şimdi sesli sesli, omuzları sarsılarak ağlıyordu.

Nurhayat Hanım ve kızı örgülerini kucaklarına bırakmış ilgiyle Cemile Hanım'a bakıyorlardı. İkisi de, alçalıp yükselen ses tonundaki heyecan dalgasını hissetmiş olmalıydı.

"Şakire Abla öldüğünde çok ağladım. Annemi yeniden kaybetmiştim. Şakire Abla olmayınca o ev de olmayacaktı. Çünkü yıllardır orada tek başına yaşıyordu. İki kızı da evlenip Bursa dışına yerleşmişti. Belki o evi satarlardı. Sonra bir avuntu buldum kendime, olsun dedim, Bursa'ya her gittiğimde sokağına girer, küçük mutfak penceresini görürüm."

Oda iyice sessizleşmişti. Cemile Hanım konuştukça sesi daha da kısılıyordu. Karşısındaki ana-kızı görmüyor, yıllarca içinde sakladığı özlemi sadece ve sadece annesine anlatıyordu.

"İncir ağacı ve şimşirler," dedi dalgın dalgın. Sonra birden konuklarının karşısında olduğunu fark edip toparlandı. Yüksek sesle düşünmüştü. Karşısındaki koltukta Nurhayat Hanım ile Hayriye vardı. Annesi gitmişti. Açıklama gereği duydu.

"O evin kendine has bir kokusu vardı," diye sürdürdü, "o kokuyu başka bir yerde duyacağımı sanmıyordum. Durup dururken 'Anne,' dedim geçenlerde. Ben, altmış

altı yaşında, torun sahibi kadın. Sesli sesli 'anne' dememiştim yıllardır. Onu duydum. Çok yakınımdaydı. Seslendim ona. Sonra da düşündüm, bana annemi hatırlatan ne? Buldum: incir ağacı ve şimşirler. Şakire Abla'nın evinin kokusu. Avludaki incir ağacını hatırladım, sonra da avludaki çiçekliği çevreleyen şimşirleri... Demek Pakize artık o evde yaşayacak!"

Hayriye kalkıp sehpanın üzerindeki bardakları aldı.

"Çay içeriz değil mi Cemile Abla?"

"Doldur kızım," dedi Nurhayat Hanım, "Cemile Ablana da doldur. İçeriz."

Hayriye'nin hareketlenmesiyle toparlandı Cemile Hanım. Annesi odanın kapı eşiğindeydi. Solgun bir gülümsemeyle el salladı kızına.

BÜYÜK SİLGİ

Yorucu bir gündü. Ofisten çıkmış, eve dönüyorum. Gerginim. Trafikteki yoğunluk, ağustosböcekleri gibi öten klakson sesleri daha da artırıyor gerilimimi. Hiç yoktan parlayan insanların öfkesini, incir çekirdeğini doldurmayacak bir konunun kavgaya, hatta cinayete dönüşme nedenini şimdi daha iyi anlıyorum.

Bugün ben de öyleyim.

Tek isteğim, bir an önce eve varmak, duşun altına girip dakikalarca hareketsiz durmak. Sonra hafif bir şeyler atıştırıp televizyonun karşısındaki kanepeye çuval gibi yığılmak.

Bol limonlu, buzlu bir votka hazırlayıp kanepeye uzanmıştım ki telefonum çaldı. İşte böyle zamanlarda Mozart'tan nefret ediyorum; yani, telefonuma yüklediğim "çalma" müziği zamana ve mekâna göre bir işkenceye de dönüşebiliyor. Ekranda en çok "Neval" adını görmekten korkuyorum son zamanlarda. Oysa arayanın o olduğuna adım gibi eminim. Yakın gözlüğümü takmadığım halde "Neval"i okumakta güçlük çekmedim.

Konuşma düğmesine basar basmaz, hatırını sormadan, iyi geceler bile dilemeden, "Ne oldu?" dedim.

Sözcükleri vurgulayışım, "*Yine ne oldu?*" biçiminde, azarlar gibi çıkmıştı. Son günlerde yaşananlardan sıkıl-

mıştım. Bu nedenle buyurgan bir ifade de vardı ses tonumda ama Neval bunu hem hak etmiyordu, hem de anlayacak durumda değildi. Bir suç işlemiş de bağışlanmak istiyormuş gibi ürkekti sesi.

Oysa bütün yük ondaydı. Yirmi yıllık evliliği bitmişti. Çok daha önce bitmesi gerektiğini bir türlü anlayamamıştı. Sedat da, ben de kaç kez anlatmaya çalışmıştık ama o dudaklarını sıkıca kilitleyip başını iki yana sallayarak bu konuyu konuşmak istemediğini belirtmişti. Üstelesek çığlık atacak gibiydi. Bu yanını annemden almıştı. Her şeyi içine atar, konuşmaz, paylaşmaz. İlker'e de haksızlık etmemeliydik. Neval'le bir yaşamı paylaşmak hiç de kolay değildi. Günden güne solmuştu o güzel kız. Neyse ki çocukları olmamıştı. Mutsuzdu Neval. Boşanmaları yaşamında bir şeyi değiştirmemişti. O, mutsuzluğu seçmişti çünkü.

Şimdi de annemle birlikte yaşamak zorunda hissediyor kendini. Annemin yanına bir bakıcı kadın bulma fikrine şiddetle karşı çıkıyor.

Ona haksızlık ediyorum, farkındayım. Sedat da, ben de çok benciliz. Üstelik Sedat açık denizlerde. Nerede olduğunu bile bilmiyoruz. Ararsa öğreniyoruz. Karısından, annemden, bizden, herkesten, her şeyden kaçıyor.

"Merak etme abi, önemli bir şey değil," dedi.

Kısa bir sessizlik oldu. Beni aramasının doğru olup olmadığını sorguluyordu. Neval böyleydi işte. Özgüvensiz, kuruntulu. Annem gibi.

Ancak yarısına geldiğim votka bardağını bir dikişte içtim.

"Zamansız aradım galiba, kusura bakma."

"Olur mu Neval! Beni aramanın zamanı yok ki!" dedim. Öyle bir çıkış yaptığıma pişman olmuştum. Ses tonum değişmişti birden. Neval ne yapsın ki?

"Ne zaman istersen arayacağını biliyorsun Neval,

sözü mü olur. Bir sorun mu var? Anne nasıl?"

"Bir sorun yok abi, anne hep aynı durumda. Antidepresanlara başladıktan sonra romatizma ilaçlarını kesmiş. Yeni öğrendim. Söylemiyor ki! Çok değişti, bu benim annem mi, diye sorduğum oluyor bazen. Nedeni açık, bu kadar ilacı bir arada içmenin ona zarar vereceği kaygısı. İnsan yaşlandıkça hayata daha mı tutunuyor, bilmiyorum. Abi, ben ne yaşlanmak ne de uzun yaşamak istiyorum. Birilerine muhtaç olmak çok kötü. Bunu aklın başındayken seçeceksin. Sonrası, başkalarına yük. Beni yanlış anlama ne olur. Annem bize yük demek istemiyorum."

Neval'in sesi titremeye başlamıştı. Ağlamasından korktum.

"Nevaal!" dedim.

"Kusura bakma abi, duygulandım işte."

Korktuğum başıma geldi. Kesik kesik hıçkırarak ağlamaya başladı. Çocukken de sulugözlüydü. Şu anda içinde bulunduğumuz duruma değil, her şeye ağlıyordu.

"Yanlış anlamak da ne, Nevalciğim," dedim ses tonumu yumuşatarak, "ben de senin gibi düşünüyorum."

Sesini toparladı. Koluyla burnunu silmiş olmalıydı.

"Annem bulaşıkları hâlâ sabun köpürterek yıkıyor, biliyor musun? Nedeni, kanser korkusu. Hatice Hanım'ın Kanada'da yaşayan kimya mühendisi oğlu annesine, *'Aman ha,'* demiş, *'deterjanla yıkanan bulaşık ne kadar durulanırsa durulansın arınamıyor.' Sonuç: kanser.* Hatice Hanım gibi annemi de sarmış kanser korkusu. Ona, seksen yaşından sonra bulaşık deterjanı kullanıyorsun diye kansere yakalanamazsın diyemiyorum ki. Biliyorsun çok alıngan, bir o kadar da hırçın oldu. Annemi çok seviyorum, onun yazık olmuş hayatına ise daha çok üzülüyorum. Bize hiçbir şey yansıtmadı. Hadi Sedat abimle sen erkeksiniz, onu ne kadar anlayabilirsiniz ki? Bana da ke-

tum davrandı. Hiçbir şey anlatmadı. Nasıl bir gençlik yaşadı, birini sevdi mi, babamızla evlenmeye nasıl karar verdi, bilmiyoruz. Belleğinde kalan tek şey çocukluğu ve gençliği. Dönüp dolaşıp onu anlatıyor. Annesini çok küçük yaşta kaybetmiş ya, oradan bir türlü çıkamıyor. Ezberledim artık. Dinleyemiyorum, çok sıkılıyorum. Yine de ilk kez dinliyormuşum gibi davranmak zorunda hissediyorum kendimi. Şimdi de annesinin çeyiz sandığına takmış, hep onu soruyor. Götürüp gösteriyorum, bak burada, diyorum, beş dakika sonra yine soruyor. Bir de, tutucu ninesinin, yani hepimizin neredeyse ezberlediği Nağna'nın baskısı altında ezildiğini, çok okumak istediği halde dedemize ortaokula gitmek istiyorum, diyemediğini belki bininci kez anlattı. Sen de biliyorsun abi. Bunları dinleyerek büyüdük. Sonrası yok. Biz yokuz. Dilim varmıyor ama, annemiz çok bencil!"

Yeniden ağlamaya başladı.

"Neval!" dedim sesimi yükselterek.

"Tamam abi, özür dilerim. Bana bir şey söylemeden romatizma ilaçlarını kesmiş. Sonuç? Kolunda yine ağrılar başlamış. Başlar tabii. Diyorum ki, sen Ankara'daki doktorla konuşsan da bu ilaçları kessek."

"Bir dakika," dedim. Başım dönmüştü. "Doktorla görüşüp antidepresanları kesmek istediğimizi mi söyleyeceğim?"

"Evet abi."

"Neval! Bu mümkün değil, doktor üç aylık bir tedavi uyguluyor. Ben nasıl kalkıp bunu keselim, diye bir öneride bulunarak onun işine karışabilirim ki! Alzheimer tedavisine geçilip geçilmeyeceği bu süreçten sonra belirlenecek. İlk anda bir tanı koyamadı doktor. Alzheimer başlangıcı gibi görünse de yaşlılıktan kaynaklanan unutkanlıklar olabilir, dedi. Depresif bir durum daha ağır basıyormuş."

"Haklısın abi, kusura bakma. Sinirlerim çok yıprandı. Romatizma haplarını içmeye ikna edemezsek bir süre sonra parmaklarını kullanamaz hale gelecek!"

O anda annemle son telefon görüşmemizi düşündüm. Bunu Neval'le neden paylaşmadığımı da bilmiyorum. Aslında biliyorum, benim yaptığım "kaçak güreşmek"ten başka bir şey değildi.

Geçtiğimiz pazar günü, öğle saatlerinde aramıştım annemi. Telefonu her zamanki gibi Neval değil, o açmıştı. Sesi cıvıltılı, yaşam doluydu. Taşımaktan yorgun düştüğü geçmişin yükünden arınmıştı son zamanlarda. Unutuyordu.

Unutmak güzeldi.

"Neval yok mu?"

"Markete kadar gitti."

"Yalnız mısın anne?"

"Değilim, baban mutfakta."

Sırtımdan bir zıpkın yemiştim sanki. Ne diyeceğimi bilememiş, bir süre susmuştum.

"Anne, mutfakta kim var?"

"Baban, oğlum."

"Babam öleli on sekiz yıl oluyor anne!"

Bir süre susmuştu.

"Doğru ya," demişti, "baban öldü. Arada böyle karıştırıyorum işte oğlum."

Bunu Sedat'a söylediğimde, "Olabilir abi," demişti, "Belki de babamız o anda mutfaktaydı." Gerçeklerden kaçıp denizlere sığınmıştı Sedat. Onun için her şey olağandı, olabilirdi. Çünkü o yoktu. Oysa nasıl da duyarlı biriydi. Dayanamayacağını anlayınca mumu iki yanından birden yakmıştı.

Neval ne derdi, bilmiyorum.

İlkokul beşinci sınıfa başladığım yıl annem bana kapağı sürgülü tahta bir kutuda kurşunkalem, açacak, on iki renk kuru boya ve kocaman bir silgi almıştı. Sınıfta en büyük silgi benimkiydi. Annem, "Bununla bütün yanlışlarını silersin," deyip yanağımdan öpmüştü.

"Abi!"

"Dinliyorum Neval."

"Dinleme abi! Ben senden bir çözüm bekliyorum. Babamdan sonra büyüğümüz sensin. Doktora gidemem diyorsun, o zaman ne yapacağız? Onu soruyorum."

O anda karar verdim.

"Yarın geliyorum Neval," dedim, "doktorla görüştüğümü, bütün haplarını mutlaka kullansın, dediğini anlatacağım annemize. Beni dinler. İçin rahat olsun, kendini bu kadar üzme."

"Sağ ol abi," dedi Neval. Rahatlamış, bir yükten kurtulmuş gibiydi.

Telefonu kapatınca salonun penceresinden dışarı baktım. İçim daraldı.

Annem, bana hediye ettiği, *"Bütün yanlışları bununla sil"* dediği o büyük silgiyi geri almış, çocukluğu dışında her şeyi siliyordu.

Neval, Sedat, ben, doktor hiçbir şey yapamazdık artık.

KOCAMAN ŞAPKALI KÜÇÜK ADAM

Kış aylarının kısacık günlerinde hemen akşam olunca Cemile çok sıkılırdı. İkindi sonrası eve karanlık çökmeye başlayınca sessizlik gittikçe büyürdü. Babası, akşam alacasında yakılan elektriğin hiçbir yararı olmadığını, o kör ışıkta yapılan her işin –özellikle de bir şey okumanın, el işi yapmanın, hatta mutfakta soğan doğramanın– gözlere çok zararlı olduğunu söylerdi. Herkesin sevip saygı duyduğu, sakin, asla yüksek sesle konuşmayan, bilgi ve görgüsüne hayran olduğu bir adamdı Rauf Bey. Arkadaşları arasında Cemile ve abisi dışında balıkyağı içen başka çocuk yoktu. Babası bunun ne kadar yararlı olduğunu okumuş, herkese de anlatmıştı. Ona hak verip karşısında saygıyla başlarını sallayan komşulardan hiçbiri balıkyağı almamıştı ama. "Bunca fukaralık varken," diyordu Nağna, "balıkyağına gelene kadar..." Bunu, Rauf Bey yokken, arkasından, kendi kendine mırıldanır ya da bir komşuyla dertleşirken söylüyordu.

Babasının kızıp bağırdığını, tartıştığını, kimseye ağır bir söz söylediğini de duymamıştı Cemile. Onun da sabrını taşıran birine söylediği en ağır sözcük "firavun"du. Cemile dünyaya gelmeden yıllar önce ölmüş dedesi Şahbaz Efendi'ye hayrandı babası. Sık sık ondan, bilgeliğinden, verdiği nasihatlerden söz ederdi. Akşam saatlerinin

alaca ışığında bir şey okunmaması ve dikkat gerektiren bir iş yapılmaması da Şahbaz Efendi'nin nasihatiydi. Akşamın geceye yolculuğu gittikçe kararan odada beklenirdi. Sokaktaki direklere elektrik bağlanmadığından, odada ağır ağır karanlığa batarlardı. Konuşmaktan bile çekinilen sessiz bir ayindi bu. Önce birbirlerinin yüzünü seçemez olur, ardından koyu lekelere dönüşürlerdi. Sonra babası kalkar (bu onun kontrolü altındaydı) ışığı açardı. İşte o zaman dünyaya yeniden gelmiş gibi olur, derin bir soluk alırdı Cemile.

Bir akşam Kemal abisi kulağına doğru eğilip büyük bir sır fısıldamıştı. Babaları aslında –kendisi dahil– hiçbirinin göz sağlığıyla ilgilenmiyor, tasarruf ediyordu. Tasarruf neydi? Elektriği karanlığa katık etmekti, daha az para ödemekti. Jandarma Komutanı Nurettin Bey böyle bir kısıntıya giriyor muydu? Akşam alacasında iş yapmak elektrik ışığına rağmen zararlıysa koskoca komutan bunu bilmeyecek biri miydi?

Bir şey dememişti ama abisi gibi de düşünmüyordu Cemile. Babasının söylediklerinin doğruluğundan kuşkusu yoktu. Günlük gazetesini aksatmaz, kalın kalın kitaplar okur, küçük defterlerine eski yazı ile, Cemile'nin çok merak ettiği bir şeyler yazardı. Işığın ne zaman yakılması gerektiğini de bilirdi tabii. Belki de bu yüzden gözlük kullanıyordu, yani zamanında babasının sözünü dinlemediği için gözlerini bozmuş ve bunu ne çocuklarına ne de Nağna'ya yaşatmak istemişti. Akşam yemeği pişmezdi evlerinde, çünkü Nağna öğlen için ne yaptıysa akşam o yenirdi. Anneleri hastalandıktan sonra yemekleri Nağna yapmaya başlamıştı. Boşnak olmayan çocuklar nağnalarına "nine" diyorlardı, bu da Cemile'ye çok gülünç geliyordu. Kocaman nağnalar nasıl nine olurdu?

Cemile'nin en büyük eğlencesi –her akşam bunu yapamasa da– sokak lambalarını yakan adamı izlemekti.

Ne zaman sokaklarına gireceğini çok iyi biliyordu. Annesinden ona kalan bir anıydı bu adam. Bir akşam Cemile'yi üst kattaki yatak odasına çağırmış, pencerenin başında boynuna sarılmış, bir eliyle saçını okşayarak sokağa bakmasını istemişti. Hastalığının başlangıcıydı, henüz yatağa düşmemişti. Boş sokağa bakıp sessizce beklemişlerdi. Sonra, omzuna astığı bir merdivenle o adam belirmişti. "Bak," demişti annesi, "bize geceyi taşıyor, şapkası da o yüzden büyük." Cemile dudağını ısırıp gülümsemişti. Kocaman şapkalı küçük bir adamdı. Sokak lambasını yakmasını sessizce izlemişlerdi. Annesi öldükten sonra bu ayini sık sık izlediğini kimse bilmiyordu. Adamın geleceği saat yaklaşınca Cemile üst katta kardeşiyle birlikte kaldıkları odaya çıkar, pencerenin başında dikilip geceyi getiren adamı beklerdi. Kısacık boylu, kara kuru biriydi ama kendisinin üç katı merdiveni hiç zorlanmadan taşırdı. Her ne kadar ortasından dengelese de, küçük adam yürürken boş sokağı selamlarcasına aşağı yukarı sallanırdı merdiven. Dar omuzlarına, ince boynuna uymayan, daha doğrusu yakışmayan büyükçe bir başı vardı. Belki de başını böyle büyük gösteren, alnının üstüne ittiği uzun siperlikli, aynı zamanda kulaklarını da örten kasketiydi. Annesi söylemişti zaten, başında o kadar büyük bir şapka olması, omzunda merdivenle birlikte taşıdığı ve sokak sokak dağıttığı geceyle ilgili bir şeydi. Öbür elinde de ibriğe benzer içi gazyağı dolu bir teneke kutu olurdu. Sokağın başına gelince durur, merdiveni omzundan indirip direğe dayar, kasketinin siperini biraz daha geriye itekleyip sanki daha önce hiç çıkmamış gibi, nasıl bir direğe tırmanacağına bakardı. Cemile, onu ilk gördüğünde olduğu gibi alt dudağını hafifçe dişleyip gülerdi o zaman. Çünkü annesi tam burada gülmüştü; hem o akşam hem de daha sonraki akşamlar. Büyük şapkalı küçük adam merdiveni direğe dayamakla kalmaz, güvenilirliği-

ni ölçmek için bir-iki kez sarsardı. Buna da gülerlerdi. Sonra elindeki gazyağı dolu tenekeyle basamakları ağır ağır tırmanırdı. Ne güzel bir törendi o. El ayak çekilirdi. Kimsecikler olmazdı. Geceyi getiren adam, direkteki lambaya sabaha yetecek kadar gazyağı doldurur, başını biraz geriye çekip kontrol eder, yeterli bulmadıysa biraz daha ekler ve cebinden çıkardığı kibritle yakardı. Sokağın masalıydı o ışık. Küçük adam bir süre hayran hayran lambanın ışığına bakar, ardından da hiç acele etmeden inerdi. Bütün bunlar bir sonraki direkte de yinelenirdi.

Cemile, önce cılız olan, gece indikçe güçlenen ve bütün sokağı aydınlatan ışığa dalar giderdi.

Nağna, akşam alacasıyla karanlığa gömülmüş odada, pencerenin önünde iki büklüm duruyordu. Gözleri çukura kaçmış kambur bir cadı gibiydi ve önlenemez bir biçimde başı titriyordu. Az önce alt kattaki mutfakta akşam yemeği hazırlıyordu. Cemile'yi taş avlunun ucundaki kilerden soğan almak için gönderdiğinde sokak kapısında dönen anahtarın sesini duymuştu. Damadı Rauf Bey'in geliş saati hiç şaşmazdı ve kapı eşiğinde yatan iri tekir kedi birden başını kaldırıp dikkat kesilmiş, sonra da kuyruğunu dikip kapıya doğru koşmuştu. Rauf Bey, her zamanki gibi önce onu karşılayan tekir kedinin başını okşamış, ardından Nağna'nın, Cemile'yle abisinin hatırlarını sormuştu. Sonra elini Cemile'nin omzuna koymuş, "Yarın kasabamızın düşman işgalinden kurtuluşunun yıldönümü. Abinle birlikte seni de şenlikleri seyretmen için hükümet meydanına götüreceğim, büyüdün artık," demişti. Cemile o anda hem çok sevinmiş, hem de korkuyla Nağna'ya bakmıştı. Abisi ballandıra ballandıra anlatırdı gördüklerini. Kasaba yeniden kurtulur, silahlar patlar, Yunan askerleri kaçar, Türk askerleri kovalar, atlar

kişnermiş. Bütün bunlardan korkacağını düşünen babası da o güne dek Cemile'yi kutlamalara götürmemişti. Cemile sadece o günün gecesi evlerinin önünden geçen coşkulu fener alayını izlerdi. Nağna'nın bu haberden hiç hoşlanmadığını hemen anlamıştı. Rauf Bey, tulumbada elini yüzünü yıkamak için avluya çıktığında gözleriyle üst katı işaret etmişti. Cemile eziyet odasına çağrılıyordu ve kim bilir neler işitecekti Nağna'dan.

Siyah bir leke gibi duruyordu pencerenin önünde ve tıslayarak, "Gitmeyeceksin," demişti. Cemile'nin bacakları titremeye başlamıştı.

"Duydun mu beni! Gitmeyeceksin. Ne işin var el âlemin arasında, şenliklerde. Korkarsın, hepsi rüyalarına girer. Babana söyle, ben gitmek istemiyorum de, nakışımı işleyeceğim, Nağna'ya yardım edeceğim de... Abini alsın götürsün, tamam mı?"

Cemile susuyor, önüne bakıyordu.

"Gitmek istiyorsun değil mi?"

Cemile hafifçe başını salladı. Gitmek istiyordu çünkü çok merak ediyordu. Nağna, Cemile'nin yanına yaklaşıp saçını okşadı. Birden tavırları değişmişti. Daha sevecen ve tedirgin bir sesle, "Belki de orada seni birisine göstermek istiyor," dedi.

Cemile bir adım geri çıkıp, "Kime?" dedi.

"Bilmem ki kızım. Ne olacağını kimse bilemez. Sen de abin de küçüksünüz daha, ben ise yaşlıyım. Belki yeni bir anne düşünüyordur baban, kim bilir."

"Hayır," dedi Cemile, "ben başka anne istemiyorum."

"Peki Nağnanı seviyor musun?"

"Sevmez miyim... Annemin annesisin. Annemsin."

"Yeni anne Nağnanı istemez ki."

"Nağna!" deyip ona sarıldı, başını kucağına gömdü. "Ben yeni anne istemiyorum. Sen hiçbir yere gitme!"

O anda sokaktaki lamba yanmıştı. Cemile pencere-

nin başına koştu. Büyük şapkalı küçük adam merdivenleri ağır ağır iniyordu.

Nağna, odanın bir köşesindeki sandığı göstererek, "Bu var ya... " dedi.

"Annemin çeyiz sandığı."

"Bu sandığı yaptırdığımızda annen senden bile küçüktü. Evimizin bahçesinde büyük bir ceviz ağacı vardı. Öyle uluydu ki, yaz günleri bütün komşular gölgesinde toplaşır, el işi yapar, bir yandan da muhabbet ederdik. Kışlık cevizimizi bir yana koyduğumuz gibi bütün mahalleye de dağıtırdık. Ama kocamıştı artık ağaç. Rahmetli babam onu kestirmemiz gerektiğini söylediğinde çok üzülmüştük. Öyle kocamış ki, kuvvetli bir fırtınada köklerine tutunamayıp üzerimize yıkılabileceğini, kendisiyle birlikte bizi de yok edeceğini anlatınca babama hak vermiştik. Bizi koruyup kollayan, besleyen ağacımızdan bir hatıra kalsın istedim. Bu sandığı onun ağacından, kızım Makbule'nin çeyizi için yaptırdım. Çok güzel bir hayatımız vardı. Ama düşman gelince her şeyi bırakıp kaçmak zorunda kaldık. Ben bu sandığı götürmek isteyince deden kıyametleri kopardı. Gâvur bunu görürse hepimizi keser, dedi. Sandık gitmezse ben de gitmem, dedim. Öyle kararlıydım ki, babam çaresiz sandığı da yanımıza aldı. Bak şimdi sana ne göstereceğim."

Odanın ışığını açınca Nağna'nın yüzünü çok daha yaşlanmış gördü Cemile. Sandığın kapağını usulca kaldırdı. İçindeki eşyaları büyük bir özenle çıkarıp yanındaki sandalyenin üzerine koydu. Çiçek desenli bir elbiseyi kat yerlerinden açtı.

"Bak," dedi. Getirip elbiseyi Cemile'nin üzerine tuttu. "Gördün mü, tam sana göre."

"Annemin miydi?" dedi Cemile şaşkınlıkla bir elbiseye, bir Nağna'ya bakarak. "Annenindi güzel kızım. Madem yarın ille de o şenliğe gitmek istiyorsun, bunu giy."

"Babam biliyor mu bu elbiseyi?"

"Biliyor ama senin üzerinde görünce kim bilir nasıl şaşıracak."

Yüzünü giysiye gömüp kokladı Cemile. Annesiydi. Annesi gibi kokuyordu.

"Bir denesen de, eksiği gediği var mı bir baksak."

Cemile elbiseyi giydi. Nağna yüzüne yayılan gülücükle birden gençleşmiş gibiydi. "Makbule," diye fısıldadı, "Makbulem benim." Cemile'ye sıkı sıkı sarıldı.

"Ben şimdi onu sana güzelce ütülerim, yarın en güzel sen olacaksın."

"Babama da göstereyim mi?"

"Yok, yarın görsün daha iyi olur. Hadi şimdi aşağı in, baban sorarsa Nağna akşamı kılıyor de."

Hükümet meydanı, resmî bayramlarda olduğu gibi bayraklarla donatılmıştı. Babası da Cemile ile abisine ince çıtanın ucuna tutturulmuş kâğıt bayraklardan almıştı. Çünkü bütün çocukların elinde onlar vardı. Cemile'nin en çok ilgisini çeken de, üç yanı bayrakla çevrilmiş, konuşmaların yapılacağı kürsünün hemen yanı başındaki siyah örtüyle kaplanmış dikdörtgen biçimli bir başka kürsüydü ve içinde de Cemile'den birkaç yaş büyük, duvaksız gelinlik giymiş bir kız çocuğu oturuyordu. Abisinin kolunu sıkı sıkı tutmuştu. O kız niye orada oturuyordu? Uzaktan belediye bandosu duyuldu. Marş çalarak alana doğru yaklaşıyordu. Kalabalıktan büyük bir alkış koptu. Cemile çok duygulanmıştı. Bandoyu çok seviyordu. Kürsüye çıkan ağabeyler, ablalar kahramanlık şiirleri okudular. Kaymakam, belediye başkanı ve garnizon kumandanı ateşli konuşmalar yaptı. Bütün bunlar olurken Cemile gözünü gelinlikli kızdan alamıyordu. Kaç kere sormuştu ama, onun neden orada boynu bükük

oturduğunu söylememişti abisi. Sonra bando sustu, tören alanı boşaldı ve sessiz bir bekleyiş başladı. Birden alana tuhaf giysili, korku içinde koşuşturan şaşkın adamlar girdi. Başlarında kısa fes, üzerlerinde uzun kollu beyaz gömlekler vardı. Uzun siyah donlarının üzerine kadınlar gibi kısa eteklik giymişlerdi. Dizkapaklarının yanında fiyonklu ponponlar sallanıyordu. Ayaklarındaki uçları yukarı kıvrık çarıklarla çok komik görünüyorlardı. Ellerinde tüfekler, bellerinde kamalar vardı. Nağna ona kaç kez orada gördüklerinden korkmaması gerektiğini, sadece oyun olduğunu söylese de o adamlardan korkmuştu. Bu tuhaf adamlar bir şeyden kaçıyorlardı. Kimisinin gömleğinde kırmızı lekeler vardı. Yaralıydılar. O anda büyük bir uğultu duyuldu. Caddenin ucunda atlılar belirmişti. Başları kalpaklı askerler haykırarak, havaya ateş ederek alana yaklaşıyordu. Öndeki askerin elinde kocaman bir bayrak dalgalanıyordu. Tuhaf giysili adamlar neye uğradıklarını şaşırmış, böcekler gibi saklanacak delik arıyorlardı. Seyirciler bir yandan gelen askerleri alkışlıyor, bir yandan da onların haline gülüyorlardı. Silahlar patlıyor, çığlıklar yükseliyordu. Cemile babasının beline sarılmış, yüzünü ceketine gömmüştü. Babası saçını okşayıp, "Korkma kızım," dedi, "bunların hiçbiri gerçek değil." Tuhaf giysili adamlar Yunan askerleriymiş. Kalpaklılar onları tek tek öldürüyordu. Komutan, bir Yunan askerini kaymakam, belediye reisi ve garnizon kumandanının oturduğu sıranın önünde kılıçtan geçirdi. Hepsi ölmüştü. Komutan idari amirleri selamladıktan sonra atından indi. Doğrudan, siyah bölmenin içinde oturan kıza doğru yürüdü. Koynundan dürülü bir bezi çıkarıp açtı. Bu bir bayraktı. Üç kez öpüp alnına değdirdi. Sonra da gelinlikli kızı alnından öpüp bayrağa sararak kaymakama teslim etti. İşte o anda alkışlar koptu. Bando yeniden marşlar çalmaya başladı. Ağlayan yaşlı insanlar var-

dı. Cemile yerde kıpırdamadan yatan tuhaf giysili adamlardan ufak tefek olanından gözlerini ayıramıyordu. Tanımıştı onu; geceyi getiren kocaman şapkalı küçük adamdı. Ölü taklidi yapanların bazısı başını kaldırıp gülüyor, tanıdıklarına el sallıyor, sonra yine ölmüş gibi yapıyordu. Ama o hiç kıpırdamıyordu. Gerçekten ölmüş gibiydi. Ama bir ara, Cemile'nin ona çok dikkatli baktığını mı hissetmişti, ne olmuştu, hafifçe gözkapaklarını araladı. Cemile başını babasının ceketine gömünce yeniden yumdu. Meydana Kızılay bayraklı bir at arabası girmişti. Yunan askerlerini karga tulumba içine atmaya başlamışlardı. Oyun bitmişti ama içlerinde yalnızca küçük adam hâlâ kıpırdamadan yerde yatıyordu. "Ah anneciğim," diye içini çekti Cemile, "yaşasaydın da o küçük adamın nasıl öldüğünü sana anlatsaydım."

KURTULUŞ GÜNÜ

Oda ile pencere arası gidip geliyordu İbrahim, ellerini arkasına bağlamıştı ve parmakları arasındaki tespih uzun süredir hareketsizdi.

"İyice anladınız mı?" dedi. Soruyu sorar sormaz da tespih taneleri parmaklarının arasından akmaya başladı.

Üçü de başlarını salladı. Anlamışlardı. Yürüyüşünü kesip Hüseyin'e baktı İbrahim.

"Neymiş?" dedi.

"Adam gibi ölecekmişiz," dedi Hüseyin.

"Evet, adam gibi öleceksiniz; laubalilik yok, gülmek yok. Kızılay arabası gelene kadar kıpırdamak yok! Bir yeriniz kaşınsa bile kaşımayacaksınız. Leşleriniz Kızılay arabasına atıldıktan sonra da hemen başınızı kaldırıp ahaliye bakmayacaksınız. İyice uzaklaştıktan sonra ne bok yerseniz yiyin, tamam mı?"

Üçü de başını salladı. Tamamdı.

"Her yıl tembihliyoruz ama bir kulağınızdan giriyor, öbüründen çıkıyor. Geçen yıl yaşanan rezillikler hâlâ kahvehane köşelerinde konuşuluyor. Sizin için önemi yoktur da, başkanımız bu durumdan çok rahatsız. O yüzden ki, yeni bir gâvur ekibi kurduk. Kendinizi halka güldürmeyin. Seyircilerin arasında sizin tanıdıklarınız, yakınlarınız da olacak. Adam gibi ölün ki, sizinle gurur

duysunlar. Hüseyin, sen protokolün önünde kılıçtan geçirileceksin. Odun gibi atma kendini yere. Geçen yıl Halim'in yaptığı neydi öyle? Bir kalası meydana getirip bıraksan daha kötü düşmez. Bu kadar olur. Öldükten sonra bile gözlerini kaymakama dikmiş, bir takdir beklemişti. Kılıçtan geçirilmenin de bir adabı var. Önce dizlerinin üstüne düş, gömleğinin altındaki balonu o anda patlat ki kırmızı mürekkep kan gibi yayılsın. Ha, geçen seneki hıyar gibi kelimeyi şahadet getirmeye de kalkışma; oğlum sen gâvursun. Yalnız o değil, siz de gâvursunuz. Ona göre davranın. Dediğim gibi, laubalilik yok. Anlaşıldı mı?"

Başlarını öne eğdiler. Anlaşılmayacak bir şey yoktu ki. Adam gibi öleceklerdi, hepsi oydu.

Odadan çıktıklarında Avni, "Lan oğlum, neden hep çöpçüler gâvur askeri oluyor?" dedi.

"Ben ne bileyim?" dedi Hüseyin, "Gidip bunu İbrahim Çavuş'a sorsana."

"Göt ister," dedi Nuri, "hiçbirimiz soramayız."

Üçü de nedenini biliyordu aslında. Her şeyden önce çöpçüydüler ve ne iş olsa yapmak zorundaydılar. Kasabanın çöplerini süpürmekle kasabalının gözü önünde Yunan askeri suretine bürünüp ölmek, çoluk çocuk – hatta bazı yetişkinler– tarafından yuhalanmak ya da bir çöpe dönüşmek arasında ne fark vardı ki. Gâvur askeri olarak seçilenlerin hepsi kara kuru, kısa boylu, çöp gibi adamlardı. Kalpaklı olmak için boy-pos gerekiyordu; bir de itibar tabii.

Hükümet meydanı, resmî bayramlarda olduğu gibi bayraklarla donatılmıştı. Üç yanı siyah bezle kaplı paravanla çevrilmiş kürsüde Zabıta İbrahim'in kızı oturuyordu. Gelinlik giydirilmişti ve utangaç utangaç önüne bakıyordu. Hürriyeti temsil ediyordu ki, Kalpaklılar tarafından kurtarılıp kaymakama teslim edilecekti. Nuri, Hüseyin ve Avni, geçen kurtuluş gününün sorun çıkar-

mayan, daha doğrusu başarılı oyuncu arkadaşlarıyla birlikte paravanın arkasında rollerinin geleceği ânı bekliyorlardı. Yine de kasabanın haylaz çocukları onların yerini keşfetmiş, başlarını uzatıp uzatıp çürük dişlerini göstererek gülüyorlardı. Hüseyin en çok oğlu için üzülüyordu. Babasını gâvur askeri kılığında görmekle kalmayacak, bir böcek gibi öldürülüşünü izleyecek, yere düşerken yükselen alkışları duyacak, belki çevreye karşı ayıp olmasın diye o da alkışlayacaktı.

Uzaktan belediyenin bandosu duyuldu. Marşlar çalarak alana doğru yaklaşıyordu bando. Kalabalıktan büyük bir alkış koptu. Sonra konuşmalar yapıldı, şiirler okundu.

Birden Zabıta İbrahim belirdi.

"Sıra sizde, haydi koşarak alana çıkın," dedi.

"Biz ne yapacağız Çavuşum?" dedi Avni. Alnı boncuk boncuk terlemişti.

"Kırk kere anlattık ya. Kalpaklılar alana girince size kurusıkı ateş edecekler. Silah sesini duyan atsın kendini yere. Dediğim gibi, filmlerdeki gibi ölün. Sağım solum acır diye yatağa giriyormuş gibi usulca serilmeyin yere. Kızılay arabası gelene kadar kıpırdamak yok. Hüseyin, sen kaymakamın önünde kılıçtan geçirileceksin, ona göre. Gözünü seveyim, nasıl ölürsen öl de, kelimeyi şahadet getirme."

Tamam, dediler. O gülünç giysileriyle alana çıktılar. Sağa sola şaşkın ördekler gibi koşuşurlarken halk tarafından yuhalanıp ıslıklanıyorlardı. Silahlar patlamaya başladı. Ölmeleri gerekiyordu. Nuri, bir kurşun isabet etmiş gibi elini karnına bastırıp, "Ahh!" diye bağırarak kendini yere attı. Dizini çok kötü kaldırıma vurmuştu. Canı yanıyordu. Dişlerini sıktı. Ölmüştü. Sonra bir kız çocuğunun çığlığını duydu; "Kocaman şapkalı küçük adam!" diye bağırıyordu. Zabıta İbrahim sıkı sıkıya tembihlemişti.

Kızılay arabası gelene kadar başınızı yerden kaldırmayın, demişti. Ama Nuri dayanamadı ve başını kaldırdı. Babasına sarılmış, gözleri dehşetle açılmış, ona bakan bir kız çocuğu ile göz göze geldi.

İşte o zaman öldü Nuri.

NAĞNA

Sen dışarı çık, demişti Nağna.

Bir şey konuşacaklardı. Her ne konuşacaklarsa onunla ilgiliydi. Cemile'nin duymasını istemiyordu Nağna, Hacı Nine'nin delici bakışlarından kendisi de ürkmüştü. Aslında hacı olan o değil, kocasıydı. Hacı olmuş bir kadın yoktu ki mahallelerinde. Boşnaklar, "hacının karısı" anlamına gelen "*Hacinsa*" derlerdi ona, başkaları da "Hacı Nine". Cemile'nin ninesi de Boşnakça'dan bozma "Nağna" değil miydi? Onların evinde ve komşulardaki adı daha korkunçtu Hacı Nine'nin ya da Cemile'ye korkunç gelirdi: Stovriçka!

Cemile'nin kalbi gümbür gümbür atıyordu. Hacinsa'dan korkuyordu. Mavi gözlerindeki nedenini bilemediği öfke yaralıyordu onu. Annesi, Hacinsa'nın Cemile'ye nazarının değdiğini söylerdi. Daha bebekken ne zaman onlara gelse Cemile durduk yerde ağlamaya başlar, ne yapsa susturamazlarmış. Hacinsa gidene kadar ağlarmış. Nağna'nın anlattığı, çok eski zamanlarda geçen masallardaki büyücülere benziyordu Stovriçka. En çok da, yüzünde donup kalan alaycı gülüşünden ve mavi gözlerinden korkuyordu Cemile. Bakışları bakış değil, zehirli birer oktu.

Kapıyı o açmıştı Hacinsa'ya.

Yine o yaralayan bakış ve gülüş.

Zayıf, kemikli parmaklarıyla saçına dokunmuştu. Bu sevgi okşaması değildi.

"Nağnan evde mi?"

Evdeydi tabii. Günün bu saati başka nerede olacaktı! Başını sallamış, konuşamamıştı Cemile.

Kendi yaşlarındaki komşusunun geldiğine sevinmişti Nağna. Kim gelse sevinirdi. Kuşluk vakti kahvesinin keyfi başkaydı. Çiğ kahve önce çurçaya konup mangaldaki közün üzerinde kavrulur, sonra el değirmeninde çekilir, her şey hazır olunca da cezve yine mangala sürülüp kahve pişirilirdi. Nağna için kahveyi hazırlama töreni içmekten çok daha anlamlıydı. Parlayıp sönüyormuş gibi oynaşan köz, kahve çekirdeklerinin çıtırtısı sessizliğin içinde musikiye dönüşürdü.

Stovriçka sedire oturur oturmaz başörtüsünü çözüp Nağna'nın kulağına doğru eğilmiş, baykuş gözlerini Cemile'ye çevirerek bir şeyler söylemişti.

"Sen dışarı çık," demişti Nağna.

Sesi kararlı ve buyurgandı. Kendisine yabancıydı. İşaretparmağıyla kapıyı göstermiş, sonra da destek beklercesine yanı başındaki Stovriçka'ya bakmıştı. Onun duymasını istemedikleri bir şey konuşacaklardı. Böyle bir şey ilk kez oluyordu. Cemile'nin hâlâ oturduğunu görünce sesini biraz daha yükselterek, "Dışarı çık, ben çağırana kadar da gelme," diye yinelemişti.

Cemile hemen ayağa kalktı. Bir şey söylemeden odadan çıktı.

Ne konuşacaklarını çok merak ediyordu. Topukları-

nı vura vura üst kata çıkıp odasına girdi. Kapıyı, aşağıdan duyabilecekleri biçimde biraz sertçe kapadı. Sonra da usulca açıp parmak uçlarına basarak aşağı indi. Yakalanmaktan korkuyordu ama ne olursa olsun onları dinlemek istiyordu. Sessizce sokulup kulağını kapıya dayadı. Hacinsa istihareye yatmıştı ve rüyasında gördüklerini Nağna'ya anlatıyordu. Rauf Bey yelkenli bir gemiye binmişti. Durgun bir denizde yol alıyordu. Güneşli pırıl pırıl bir hava vardı. O sırada suyun rengini sormuşu Nağna. Çok berrak, açık mavi, demişti Hacinsa. Şükür Allahıma, diye iç geçirmişti Nağna. Yelkenli geminin önünde kocaman beyaz bir kuş uçuyordu. Leylekten bile büyüktü. Sonra birden bir ada çıkıyordu karşısına. Gemi adanın önünde demirliyor, Rauf Bey de küçük bir tekneyle karaya çıkıyordu. Çünkü onu orada bekleyen beyaz tüylü, uçamayan, balığa benzeyen adamların esir aldığı yaralı bir kuş varmış. O yaratıklar deniz diplerindeki mağaralarda yaşayan kötü ruhlarmış. Kafaları insan gibiymiş de elleriyle ayakları kurbağaya benziyormuş. Rauf Bey o yaratıklarla tek tek çarpışıp beyaz tüylü kuşu kurtarmış. Kucakladığı gibi teknesine taşımış. Geride yine düşmanları kalmış.

"Hayırdır inşallah," dedi Nağna.

"Hayırdır, hayırdır," dedi Hacinsa. "Rüyamda gördüğüm yaralı beyaz kuş, Bosna'daki amcanın evlenmemiş, dünyalar tatlısı kızı Sabiha. Rauf Bey kızın Makbule ile mutlu bir izdivaç yaptı, Allah iki hayırlı evlat verdi ama, kader, araya ölümü sokarak onları ayırdı. Şimdi de, bu melek gibi adamın karşısına Sabiha'yı çıkarıyor. Onların izdivacı pek uygundur. Üstelik, amcanın kızı. Seni korur kollar, hizmetinde kusur etmez. Kendi kanından, çocuklara üveymiş gibi davranmaz. Hep birlikte gül gibi geçinip gidersiniz."

"Rauf Bey böyle bir şey düşünmüyor ki," dedi Nağ-

na, "belki aklında başka biri vardır. Öyle ya, çocuklar küçük daha, o da genç sayılır..."

Hacinsa sesini öyle kısmıştı ki, Cemile kulağını kapıya iyice yapıştırdığı halde duymakta güçlük çekiyordu.

"Onu sen merak etme," dedi, "benim efendi en uygun biçimde anlatır Rauf Bey'e. Ama işte o insan kafalı, balık kılıklı düşmanlar var ya..."

"Onlar kim?" dedi Nağna.

"Onlar değil," dedi Hacinsa, "yalnızca bir kişi."

"O canavar kim?"

"Cemile."

Sıçrayarak geri çıktı Cemile. Alt dudağını dişlemiş, duydukları karşısında gözleri kocaman olmuştu. Demek Nağna amcasının kızıyla babasını evlendirecekti. Annesinin yattığı yatakta hiç tanımadıkları bir kadın yatacaktı.

Parmak uçlarına basarak merdivenleri çıktı. Dizleri titriyordu. Odaya girince kendini yüzükoyun yatağa attı, sarsıla sarsıla ağlamaya başladı. Sonra o yumuşacık dokunuşu saçlarında hissetti. Başını kaldırıp baktı. Annesiydi. Yüzü kadar solgun bir gülüşle ona bakıyordu. Parmağını dudaklarına götürüp "sus" işareti yaptı.

Bir daha gelme, dedim kuşa, benim silecek bir şeyim yok...

Çağdaş öykücülüğümüzün ustalarından Cemil Kavukçu, sıradan hayatların ayrıntılarını unutulmaz öykülere dönüştürmeye devam ediyor.

Fotoğraf: Aykan Özener

Edebiyatımızın usta öykücüsü Cemil Kavukçu, öyküseverlerin yakından tanıdığı ve tutkuyla izlediği kocaman bir öykü dünyası yarattı. Öykücülüğümüze, daha önce hiç ele alınmamış yepyeni tipler kattı. Taşralı genç erkeklerin dünyasını, olanca yalınlık ve gerçekliği ile anlatırken, insanın kendisi için yarattığı katı evreni tüm içtenliği ile tasvir etti.

Aynadaki Zaman, yazarın, kendi öykü evrenini zenginleştirme kararının bir ürünü. Kavukçu bir yandan alıştığımız çevreleri; denizi, denizcileri, kasabayı, yapayalnız kent insanını ele alırken bir yandan da gerçekdışına, fanteziye, kelimenin tam anlamıyla "alacakaranlığa" yöneliyor bu kitabında. Okurların, gittikçe büyüyen ve zenginleşen bu olağanüstü öykü dünyasından nice hazlar derlemeleri dileğiyle...

Kapak resmi: ALEXANDER HAFEMANN

ISBN 978-975-07-1518-1

8 TL
KDV DAHİL